

III. RÉSZ

KÖZÉRDEKLŐDÉSRE SZÁMOTTARTÓ INFORMÁCIÓK ÉS TÁJÉKOZTATÓK

Farkas Tamás program jellegű ünnepi beszédét, Dr. Szabó Zoltánnak a COPA–COGECA kongresszusáról adott tájékoztatóját, illetve az SZKA Kuratóriuma ülésén elhangzottak figyelembe vételét ajánljuk a mindennapi szervező, irányító munkában.

HIÁNYOZNAK KÖZÜLÜNK

Nemzedékek kimagasló, nagy egyéniségei távoztak el közülünk. **Bartus Pál, Dr. Cselőtei László** (mindketten közel 20 éven át a Szövetkezeti Kutatási Alapítvány tisztségviselői) munkásságában a tehetség, a szorgalom, a jó ügy iránti elkötelezettség ötvöződött. A maguk életútját járva célba értek.

NEKROLÓG

Bartus Pál
1946–2012

Bartus Pál meghatározó egyénisége volt a magyar kereskedelemnek és a nemzetközi szövetkezeti kereskedelemnek.

Életpályája a főiskolai tanulmányok befejezése után 1967-ben a Jászfényszarui Áfésznál kezdődött, ahol kereskedelmi előadó, majd osztályvezető és később – még 26 éves sem volt ekkor – a szövetkezet elnöke lett.

Az Egyesült Jászsági Áfésznál 24 évet töltött; 1985-től a szövetkezet elnökeként járult hozzá munkájával ahhoz, hogy ez az áfész – ma már Co-op Star Zrt. – az ország egyik legerősebb, legdinamikusabb vevőközpontjává fejlődjön.

Tehetsége, munkabírása, elhivatottsága jó ajánlólevél volt ahhoz, hogy az egész magyar szövetkezeti kereskedelem bizalmát élvezve 1990-től az Áfeosz (ma AFEOSZ-COOP Szövetség) alelnökévé, majd 1992-től elnökévé válasszák.

Az Áfeosz alelnökeként, majd elnökeként pontosan látta azt, hogy az egyre erősödő versenyhelyzetben újjá kell szervezni a magyar szövetkezeti kereskedelmet. Tudta, hogy a tagszervezetek anyagi erejét egyesítve fel kell építeni egy megfelelő szervezeti rendszert, ki kell alakítani a hatékony irányítási és döntési mechanizmust. Nagyon keményen dolgozott azért, hogy a tagszervezeteket a közös ügy mellé állítva megalakulhasson 1995-ben a Coop Üzletlánc, majd alapos előkészítés után 1997-ben létrejöhessen a CO-OP Hungary Zrt., amelynek megalakulása óta elnök-vezérigazgatója volt nyugdíjba vonulásáig.

Elnök-vezérigazgatóként sok olyan fejlődési, fejlesztési lehetőséget, irányvonalat ismertetett meg, fogadtatott el még a Csoport legkisebb áfészeivel, gazdasági társaságaival is, amelyek valóban megerősítették és versenyben tartották és tartják – igen előkelő helyen – ma is a Coop Csoportot.

Szinte természetes, hogy magával ragadó, folyton tenni akaró, vezető személyiségére és rendkívül eredményes munkájára külföldön is felfigyeltek. Megválasztották a genfi székhelyű Szövetkezetek Nemzetközi Szövetsége Auditáló Bizottságának tagjává, majd az SZNSZ elnökségi tagja lett.

A hazai szakma és közélet is számtalan díjjal ismerte el munkáját. Ezek közül a legjelentősebbek:

- 1992-ben Területfejlesztési Nagydíjat kapott
- 1995-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztjét vett át
- 2002-ben Klauzál Gábor díjjal ismerték el
- 2005. augusztus 20-án a köztársasági elnök a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztjét adta át Neki.

Külön említhetjük meg azt a kitüntetést, amely talán az egyik legkedvesebb lehetett számára. Szülővárosától soha nem szakadt el, nagyon sokat tett a városért, az ott élőkért, mindig is jászberényinek vallotta magát. Jászberény városa ezért 2000. augusztus 20-án díszpolgári címet adományozott Neki.

Bartus Pál életútja nem volt mindennapi. Sok küzdelemmel, sok nehézséggel járt, de emellett rendkívül eredményes, sokak munkáját, mindennapi életét segítő, gazdagító; emberségből, kitartásból, hozzáállásból nagyszerű példát mutató életpályája volt az övé, barátunké, kollégánké.

MÚLT IDÉZÉS (pro memoria)

60. születésnap i köszöntő¹

(akkor több, mint 3 évtizedes együttműködés alapján így vélte,
most 40 év eltelté után is így vallja a krónikás)

Tisztelt Bartus Úr!
Tisztelt Elnök Úr!

Mi, akik most itt összejöttünk, családtagok, munkatársak, barátok, sorstársak közösségét alkotjuk. Rövidebb, vagy hosszabb ideig melletted álltunk és állunk. Örömeidből kivettük részünket. Sikereidből nekünk is jutott. Bánkódtunk, amikor elakadtál. Ezt a pályát, ezt az utat választottad, sok pólusú, nehéz terepen teszed a dolgod.

Minden melegség és összetartás ellenére azonban mégsem érezhettük sohasem azt, hogy a szülőhelyi, illetve a munkahelyi, vagy akár a jelenlévő közösség kisajátíthatott volna. Aki téged megismert, az tudhatta, hogy az e fajta kísérlet, nem járhat sikerrel. Mert mindenféle csoportosulásban való részvétel számodra kalitkának tűnik. Szárnyaló sashoz hasonló a lelked. Az egyes érdek-köröknél tágabb közösségben gyökerezel, széles horizonton szemlélődsz. Mindenkié vagy! Értünk, sokakért élsz és dolgozol.

Most viszont vendégeid vagyunk. Bizonyára fordítva is igaz ez az állítás! Vendégünk vagy. Együtt ünnepe lünk. 60. születésnapod alkalmából tisztelettel és meleg szívvel köszöntünk. Minden jót kívánunk. Sikert a munkádban, örömet és boldogságot a családban. Abban a meghitt közösségben, amely biztos és meleg háttered volt és most is az. Nélkülük nem futhattad volna be közismert pályádat. Ezért őket is elismerés illet. Ugyanakkor nemcsak a magunk, hanem azok nevében is üdvözlünk, akik nincsenek itt, de ismernek, számon tarják cselekedeteid. Ezek bőségesek és széleskörűek. A szövetekezés múltja és jelene bennük egységet alkot. Mind annak ellenére, ami a rendszerváltás előtt és után történt. Gondolkodásod, magatartásod, s az ezeket kifejező cselekvésed töretlen maradt. Hűség ahhoz ami mellett magad elkötelezted. Hűség a szövetekezeti eszméhez: ifjú korodtól, mind máig, „lent és fent,” itthon és a világban egyaránt.

¹ Ez az írás a megemlékezés háttéranyagának készült 2006-ban, felhasználására nem került sor, mostani (hat évvel későbbi) közreadását a kiszámíthatatlan sors tette időszerűvé.

Közismert, hogy életed és munkásságod mind eddig a szövetségi mozgalom szolgálatában telt el. A helyi szövetségi fejlesztésben; az országos szövetségi integráció szervezésében; a nemzetközi szövetségi kapcsolatok építésében nagyjelentőségű sikereket értél el. Arra törekedtél, hogy: az egy a többesben, a többes az egyesben jól integrálódjon, s a magyar szövetségi mozgalmat valóságosan ismerje meg a világ.

Munkásságodban ez a három „vonulat” szerves egységet alkot. Alap és felépítmény. Olyan alap, amelyen a szűkebb és a tágabb jövő formálódott, olyan felépítmény, amelynek alapját az elhivatottság, a hit, a készség és a képesség erős ötvözetete támassza alá. Ezek az ismérvek életedben meghatározónak bizonyultak. Nem váltottál köpenyvet, ellenálltál mindenféle csábításnak, a közvagyon együtt tartása lebegett a szemed előtt. A saját boldogulásod mások sorsának jobbításával valósítottad meg. Ezért erkölcsileg ép és hiteles maradtál. Mint legitim szövetségi, igazi nagy feladatokra, a szövetségi sokaságának szolgálatára vállalkoztál.

Az eredmények önmagukért beszélnek. Örvendetes, hogy jelenleg nemcsak a korábban általad vezetett helyi szervezet, hanem az általános fogyasztási szövetségi mozgalom is modell jelleget öltött. A hazai és a nemzetközi figyelem középpontjába került. Az érdeklődés erőteljesnek bizonyult. Sok országból kopogtattak be hozzánk: „kémelelték tudományunkat”. Mozgalmunk nem fukarkodott. Közreadta a tapasztalatokat. Óvtunk az általunk elkövetett hibáktól. S nem titkoltuk gyengeségeinket sem, amelyek egyikével, másikával, sajnos, most is együtt élünk. Múltunk és jelenünk „felmutatásában” mindig is körültekintő, szükségszerűen önkritikus embernek számítottál, s ma is annak tudunk.

Az eddig megtett életutad aranyfedezete a hétköznapi cselekvéseiben rejtőzik. Ezekben kristályosodott ki emberi minőség, szakmai kvalitás, vezetésre való elhivatottságod. Az az ember és szövetségi, akiben a kis és nagy kollektíva garanciát látott a sikerre, s bizalmat szavazott neki, hogy fejezze ki vágyát, akaratát. A tények, az élet, a gyakorlat azt mutatja, hogy rászolgáltál a várakozásra, s méltónak minősültél „lent és fent,” itthon és külföldön egyaránt.

Jó szót, elismerést életed során sokat kaptál. Magas állami kitüntetéseid a nemzetközi és a hazai szövetségi mozgalom számára egyaránt pozitív üzenetnek bizonyult a magyar állam részéről. Személyedben a példaértékű helytállás, illetve a korszerű hazai kereskedelem megteremtőjének egyik kiemelkedő egyénisége részesült erkölcsi elismerésben.

Volt részed viszont a gáncsoskodásból, a kishitűségből is. Eddigi pályádon nemcsak közösségi akarat-érvényesítő, sikeres mozgalom-építő, hálózat-fejlesztő, hanem helyenként és időnként magányos harcos is voltál.

„Szárnyadat tépkedték, s néha az a látszat alakult ki, hogy be vagy már zárva, a kalickába, mint a madár.” Itt most mérleget készíthetnénk. Feleslegesnek tűnik. A legnagyobb élet-élményed az lehet, hogy sokakat, tömegeket, országot, mi több, nemzetközi együttműködést szolgáltál, s ma is ezt teszed. Ez a tudat az, ami valakit nagygyá, vagy csak egyszerűen boldoggá tehet. 60. élet évvedhez jól párosul ez a mérce, amely többségében mindennapos erőfeszítésekben formálódott. Jellemzői: „egyetértő ölelkezés”, vagy küzdelem, esetenként vesztés, újrakezdés. A meggyőzéssel, a rádöbbenéssel, a szembesüléssel, az igazság kimondásával, a rossz ostromozásával járt együtt. Alázatot, elkötelezettséget, ügyszeretet jelentett számodra. A többség boldogulásáért, a jobbításért, a fejlődésért folytattad széleskörű együtt-munkálkodásodat.

Hordoztad és képviselted azt, ami „csak” ígéret, jövő, lehetőség, jobb és korszerűbb. Lehet, hogy előrementél, lehet, hogy megelőzted a kort, vagy csak mások nem értettek meg, esetleg nem akartak megérteni, munkált az ellenérdek? Ez volt az a helyzet, ami a leginkább próbára tett. Kitartást, bátorságot feltételezett. Néha önmagaddal, s egyéni sorsoddal dacoltál. Megegett, e küzdelmekben nem hátráltál, bár egyszer-egyszer hátraléptél, hogy újra kezdhes, nyithass, s nagyobbat lépj előre. Az irányt eltökélten tartottad. Ez a „megátalkodottságod” mindig is szenvedéllyel, esetenként szenvedéssel és soha nem múló jó közérzettel töltött el. Vajon milyen ezek elege? Milyen az esszencia? Te vagy a megmondója! Mi csak azt tapasztaltuk, hogy célkövető, eltökélt ember vagy. Örömeidből sokat kaptunk, terheidet magad hordoztad. A legkevesebbet és a legtöbbet csak annyit mondhatunk: köszönjük. Jó így 60 évesnek lenni, jó ez a boldogság.

Ennél is több az, hogy törekvéseid helyességét, mozgalom-építő, szövetkezet-fejlesztő küldetésedet a leginkább érdekelték sokasága ismerte fel, s legitímálta látásaidat, igent mondott, bizalmat szavazott és megerősített.

Egy közösségi embernek, aki saját sorsát a tömegek szolgálatával köti össze, több nem is kellhet. Ez volt számodra az igazi prémium, az a tükör, amely derűt sugárzott vissza. Úgy tapasztaljuk, hogy ez a háttér most is megvan, ez az érték most is létezik és a tettvágy nem lanyhul Benned, inkább erősödik, új minőségbe csap át, még magasabb szakmai szinten, még átfogóbban, stratégiai alapon.

Örülünk annak, hogy jó egészségben láthatunk. Most is tapasztalhatjuk alkotó energiádat, tette készségeidet. Tudjuk, hogy, ezek nem szerzett tulajdonságok. Génjeidből erednek. Leszármazott örökségek, ha úgy tetszik isteni adományok. Ez a belső tűz azonban változékonyabb, mint az előbb említett fizikai adottság. Szunnyad, vagy parázslík, esetleg kialszik. Sok ok

következtében formálódhat. Az egyik ilyen tényező a kor, a múltó évek száma. Ez utóbbiak esetében egyeseknél erózió, másoknál viszont kiteljesülés munkál. E téren (képletesen szólva) ma több vagy, mint tegnap. Úgy látjuk, hogy a felgyülemlett tapasztalat és az alkotói vágy különös elegye lobog Benned.

Észleléséhez nem kell analízis. Elég, ha csak szót váltunk, illetve melletted vagyunk, főleg, ha együtt cselekszünk. Megerősödhet bennünk, hogy 60. évemben járva nem hátra, hanem előre nézel. Az építő szellem, a jobbítás szándéka hat át most is, ugyanúgy, mint ifjú korodban, akkor, amikor édesapád nyomdokában a kereskedői pályát választottad, s elkötelezett szövetkező lettél. Úgy tűnik viszont, hogy ma sem elégszel meg a részlegessel, a köztes állapottal. Teljességben gondolkodsz, az egészet látod és generárod. Jelenlegi tisztségeidben erre nagy a késztetés és nagy is a szükség!

Sokan e korban már szívesen lubickolnak a langyos vízben. Természetük szerint tehetik, mert minél szélesebb a „terep,” s minél magasabb a megbízás, annál inkább homályosodik az egyéni felelősség, a konkrét számonkérés, a tetten érés, a közvetlen azonosítás lehetősége. Azt tapasztaljuk, hogy soha sem bújtál az ilyen parvánok mögé. Cselekvő, alkotó ember voltál és az is maradtál. A távlatokat sem néztél sohasem másként. Hogy ezt most, 60 éves korban is vállalod, azt nemcsak sejtjük, hanem tudjuk is. Ha ebben netán valaki is kételkedne közülünk, őt a mai alkalomra küldött meghívóban jelzett mottóval emlékeztetted. Olvastuk!

A nyomaték kedvéért megismétlem: „a profi üzletembert nem a részsiker, az alkalmi kudarc, hanem a küzdelem végeredménye érdekli.” Ehhez a hitvalláshoz nem kell rejtjelkulcs. Önmagáért beszél. Nekünk is, másoknak is azt üzeni, hogy évek ide, évek oda, nem változtál, 60 éves korodban is a jövő felé fordulsz.

Különös, hogy ez a személyes ambíció, a jelenünkben valóságos szükséglettel, vagyis a fogyasztási szövetkezeti mozgalom megújításának igényével, s azoknak a fenyegetéseknek a kivédésével kapcsolódik össze, amelyek a coop-rendszer felé mutatnak. A coopok és szervezeteik, illetve intézményeik piaci terének bővítése új kihívásokat jelent. A tulajdonosi demokrácia, az integráció, az érdek-érvényesítés újragondolását igényeli.

Jó és hatékony válasz kell! A helyes reagálásnak azonban sok feltétele van. Több összetevőből kerekedhet ki a túlélés, a piacbővítés, illetve a tartós siker. Egy azonban ezek közül meghatározónak tűnik. Átütő erő kell! A szubjektív feltételek, ezek közül is a vezetés korszerűsítése, a természetes kiválasztódás „tűrése,” még inkább pártfogolása nélkül vert sereg lehetünk. Piaci állásainkat elfoglalhatják, szét szórhatnak bennünket. A meg-

újulás tehát alapvető érdeke a tulajdonosok, a szövetkezők és a fogyasztók sokaságának.

Ehhez minden személyes garancia, élettapasztalat, szakmai tudás, vezetői kvalitás, legfőképpen pedig a közjó megragadásának képessége és kifejezése Benned van. A 60 év bölcséletet is garantál. Mozgalmunkat ma karizmatikus vezető, hiteles, elismert személyiség, úgy is mondhatnánk, tisztakezű szövetkező viheti előre. Ez az igény jelenünkben jobban munkál, mit bármikor máskor! Mert a demokráciát a központúsággal, a helyit az országgal, az egyéni tulajdont a közösségi tulajdonnal, az egyéni érdeket a közösségi érdekekkel soha sem kellett úgy egyeztetni, mint ma, a mai helyzetben. A „miérték” ismertek. Fontos, hogy mindez ne csak egy szűk csoport ügye legyen. Tenni kell érte, hogy sokak ismerjék fel igazi érdekeiket, s fejezzék ki akaratukat.

A tét az, hogy jobban éljünk! Ez az egyszerű vágy azonban „fent és lent” egyaránt nagy erőfeszítések árán valósulhat meg. Így volt ez eddig is, s így lesz a jövőben is. A feladat azonban ma más képességek kibontakoztatását feltételezi. A dinamizmus, a körültekintés, esetenként a ráérzés, a kipróbált szakmai ismeret, a csapat-szemlélet új ötvözetére van szükség a vezetésben. E szellem megtestesülését látjuk benned. Most, 60 évesen még inkább.

Ez alkalomból is köszönetet mondunk azért, hogy velünk voltál és vagy, úti társként, vezetőnként, mindig is bizton számíthattunk Rád. Éreztük és tudtuk, hogy még az intelmeidben is ott volt és van a gondoskodás, esetenként az óvás, a jót akarás a munkában és az egyéni kapcsolatokban, a közösségi életben egyaránt. Veled igazán többnek éreztük magunkat Mi így véltük, mi így láttuk. Ma sem gondoljuk másként. Most illő alkalom van arra, hogy ezt megfogalmazzuk, s erről magunk körében szót ejtsünk.

Neked és szeretteidnek 60. életévedben további jó egészséget és meghitt boldogságot kívánunk. Isten éltesen sokáig!

Budapest, 2006. május 19.

Fekete József

Utóirat

A meghitt együttlétet követő hat év alkotásának kiteljesedésében, utolsó évének fele a bizakodás és a kétség állapotában telt el. 2012 december 4-ének hajnalán szerető, hűséges feleségének, útitársának vigyázó tekintete közepette elaludt, s csendesen elment közülünk. Összeszorult szívvel tekintünk utána. Életműve velünk marad, s erőt ad mindnyájunknak. Nyugodjon békében!

GÖDÖLLŐ REKTORA VOLT... Emlékezés CSELŐTEI LÁSZLÓRA¹

1925–2012

„Nagy magyar tanítás: amit a délibábos vér elpusztít, megépíti a bölcs számítás. Mert kicsi népben nem az a nagy, aki nagy vihart támaszt, hanem aki népe elől a nagy vihart el tudja fogni.”

Cselőtei László (1989)²

Cselőtei László professzor nem egyszer idézte a mottóként szereplő gondolatot. Így történt, hogy egykori iskolájában, az Evangélikus („Fasori”) Gimnáziumban is segítségül hívta a forrást, Németh Lászlót, aki viszont Bethlen Gáborra utalva fogalmazott az előzőek szerint.

Egyetemi tanárként, rektorként vagy az Országgyűlés Mezőgazdasági Bizottsága elnökeként is beemelte egy-egy alkalommal, indokolt esetben, a jellemző gondolatot. Talán vállalt és bejárt életútjáról is így emlékezhetett. Miként az utolsónak tekinthető könyvében – A mezőgazdaság vonzásában c. szemelvényválogatásban – tette. Kérésére Molnár József professzorral, egyik rektor utódjával előszót írtunk a 2004-ben megjelent könyvhöz. Könyvsorozat nyitókötetének hittük...³ Tanulságok, tapasztalatok megírásának, a Kéve-könyvek elsőjének. Hogy a „kalászkok” – legalább – megőrizhetők maradjanak. Cselőtei vállalta a vallomásos írásokat.

Felelősséggel, őszintén, felkészülten.

Ez év tavaszán az akadémikus elköszönt – véglegesen.

Következzék néhány mozaik egy 20. századi életútról.

- 1 Az írás megjelent a „Gazdálkodás” agrárökonómiai tudományos folyóirat 2012. 2. számában.
- 2 Cselőtei László: A rendszerváltás előzményei. In: Cselőtei László: A mezőgazdaság vonzásában. K.: Agroinform Kiadó, Budapest, 2004, 274. old.
- 3 I. m.: Előszó Molnár József – Romány Pál, 10–11. old.

1

„A magyar agrártörténet egészének épületét valamennyi érdekelt tudományág együttes munkájával lehet csak felépítenünk.”
Kosáry Domokos (1957)⁴

Nem nehéz jelképesnek, egyben ígéretesnek tekinteni, hogy 1945-ben egy romokat, lerombolt hidakat számláló, hadifogságból hazatérő fiait reménykedve váró országban új, addig nem volt egyetemet alapítanak. Még rendezetlen az államforma, a földreform következményeit még alig „telekkönyvezik”, de a több tudás igénye is, szüksége is napirendre kerül.

Nagy Imre agrárminiszter előterjesztése alapján 1945 őszén, több régi tanintézet összevonásával létrejön a Magyar Agrártudományi Egyetem. Volt katonai épületekben, más ideiglenes megoldásokban, integrálva több régi, különböző elnevezésű/rangú intézményt az ország fél tucat városából, illetve intézményéből – egyetem születik Budán.

Csődben volt az ország, jegyre, csereforgalomban „feketén” vagy sehogyan sem lehetett élelemhez jutni. A termőföld nem termett, a raktárak régen kiürültek. A jószágkormányzók, gazdatisztek „állást változtattak”. (Volt, hogy lakóhelyet, sőt hazát is.) A vezető „iparág” régóta az östermelés. A politika előterében a kenyér, ami mindig kellett, hozzá akkor a jóvátétel társult. Megszületik majd a jelszó is: „Termelj többet – jobban élsz!” És: „Egy mázsa búza – egy pár csizma!” A termőföldet „lőszermentesítik”, a teheneket igázzák...

Az agráregyetemnek új, megfelelő bázis kellett. Sőt: tangazdaság is. A Gellért-hegy lejtője a kertészeté maradt, Soroksár, Martonvásár felértékelődött. (Az elszórt hadianyagtól, fegyverektől megtisztítva.) Még inkább az egykori koronauradalom (Gödöllőn), pusztáival, erdeivel, valamint az – időlegesen hadifogolytáboroként is használt – premontrei rendház és gimnázium, továbbá a máriabesnyői volt kolostor. A közlekedés ígéretes, „hárompályás” (MÁV, HÉV, autóbusz). És még minden fejleszhető is.

4 Kosáry Domokos: Agrártörténeti szemle, I. évf. 1–2. sz. 1957, 7. old.

A földművelésügyi miniszter 1949. júliustól Erdei Ferenc, a Szegeden jogot végzett író-szociológus, a Nemzeti Parasztpárt egyik alapítója. A budai Szent Imre herceg úton, ideiglenes helyen lévő agráregyetem rektora: Dr. Máthé Imre botanikus professzor (1954-től majd az MTA levelező tagja). Együtt nyitják meg az első, 1950/51-es agráregyetemi tanévet Gödöllőn.

Az egyetemi hallgatók könnyen ingázhattak Budapestről, lakhattak helyben, diákszállókban, voltak építkezési felvonulási épületben is, vagy – az egykori királyi kastély alkalmazottainak tágasabb házaiban – albérletben is. Az egykor Budán, Keszthelyen, Óvárott stb. kezdett végzősök okleveleiket az új központban vehették át. Az új – első – gödöllői rektor Keszthelyről érkezett talajtanos: Páter Károly. Az egyetem utcája is őrzi a nevét.

Az „egyetemi falu” 1966-tól feliratkozhatott a régi egyetemi városok listájára – Cambridge és Bologna, a holland Wageningen, a finn Tapiola és más városok mellé. A várossá avatás ünnepi beszédét Fehér Lajos miniszterelnök-helyettes tartotta, 1966. január 3-án. Az egyetemről nem szólt, annál többet az agrárhelyzetről. A GATE – ahogyan akkor mondták – sokat jelentett már az akkori agrárvilágban.

Losonczi Pál miniszter már elhelyezte a bővítést szolgáló épületek, kollégiumok alapkövét. A rektor dr. Kiss Albert – később a KSH elnökhelyettese –, a Mezőgazdaság-tudományi Kar dékánja pedig már Cselőtei László. (Talán a legfiatalabb dékán a GATE történetében.)

2

Néhánynál több év kellett akkor, hogy Gödöllőn meggyökeresdjék az Egyetem. A nagybetűs. Az ilyesmi soktényezős téma. Van, akinek hoz, jövedelmet, kapcsolatot, örömet. Van, akitől visz. A régi – még Darányi Ignác idejében települt – kísérleti terek, képzőművészeti alkotóműhelyek is rangosodtak, esetenként beolvadtak.

Gödöllő a Magyarországra látogató jeles külföldiek programjában is helyet kapott. Nem mindenki fogadta el itthon, hogy nem „Gödöllő”, nem a „történelmi kastély”, hanem az „egyetemi város” kollégiumai, kísérleti tere – s természetesen a fenntartói, diákjai stb. – az „érdekesek”. Az Egyesült Államok agrárminisztere, Earl Butz professzor – Moszkvából jövet – már 1975-ben „útba ejtette”. És még hány miniszter, tudós, kutató kérte (!) a gödöllői programot. Az egyetem – s így a város! – rákerült a külföldi (ag-

rár-)térképre. (Legutóbb, 2011-ben – szükségből? – az EU-s protokolltérképre is.)

Természetesen ez eredményeinek, professzorainak a „rákerülését” jelentette elsősorban. Jó persze, hogy olyan különleges értékes alkotások megtekintése is beilleszthető az egyetemi vizitbe, mint Amerigo Tot megdöbbentő hatású alkotásának megszemlélése az új aulában. A Mag apoteózisa előtti tisztelgés. Igen, tisztelgés, hiszen egy változata a Művész munkájának a Szent Péter Bazilikában, Rómában látható. VI. Pál pápa volt a mecénása. S akkori nagykövetünk, Palotás Rezső.

Gödöllőre Ortutay Gyula kalauzolásával jutott el Tóth Imre, azaz Amerigo Tot. Fehérvárcsurgótól hosszú volt az útja. A fő Mű az egyetem auláját, valójában a mai nevén: a Szent István Egyetemet, „lakóit”, látogatóit, fenntartóit köszönti. És biztatja. A hallgatók ezt a képet viszik magukkal egyetemi éveikről. Az alkotás avatásán még jelen volt a Mester. Mindenki ünnepelte a haza készülő, haza települő Vándort, ám leginkább a három közreműködő, egymást követő rektor: dr. Pethő György, dr. Cselőtei László és dr. Bíró Ferenc örülhetett. Sikerült, egyedi, s művészi.⁵

Lenyűgöző alkotás. Ebben a méretben, ezen a helyen megdöbbentő. És igaz... Utánozhatatlan. (Az agrárminisztérium árkádjai alatt egy kisebb változat látható, de ott az egyszerűen más műfaj.)

Nem mondható el persze egyetlen nagy intézményre sem, hogy lezárt, befejezett. Igaz, a GATE, új nevén és szervezetében: a SZIE, beilleszkedett az ország részbe, a tájba. Intézmények, feladatok leváltak róla, újakat felvállalt. A nemzetközi kapcsolatait, a szomszéd országokkal, valamint a FAO-val kiépített együttműködése számottevő, sokat ígérő. Jelenlegi vezetői, élükön dr. Solti László akadémikussal, aki második rektori ciklusát kezdte meg, ezzel számolnak. Tudják, hogy az egyetem – más néven – építkezés. Nemzedékek sora, felkészültsége – majd nemzetek sorsa, élete fordul meg rajta. Cselőtei is így látta.

5 Romány Pál: A Mag apoteózisa Gödöllőn. K. Szent István Egyetem, XL. évf. 6. sz. 2009, 13. old.

3

„Fél évszázados kiemelkedő szakmai és pedagógusi pályája egybeesett a magyar mezőgazdaság fejlődésével – emlékezett a professzorra a Magyar Tudományos Akadémia.”
Sajtójelentés, 2012. Március⁶

A fejlődés elősegítésében Cselőtei folyamatosan részt vállalt. Minden poszton. Katedrán, konferencián, kutatóként – mindenhol. Nyugdíjasként is munkaszobája volt Gödöllőn, az egyetemen, s résztvevő volt a szakmai konferenciákon, kedvenc megyeszékhelyén, Kecskeméten, de a fővárosban s máshol is, ha módja s mondanivalója volt. Rá is mondhatta volna egykori küzdőtársa, Borbándi Gyula, amit Erdei Ferencről írt az emigrációban „... sok jelből ítélve az feltételezhető, hogy minden más politikai út lehetőségének a felismerése, és az a meggyőződés vezethette, hogy szerepvállalásával az elkerülhetlent enyhítheti. Személyes magatartása és viselkedése is mintha ezt igazolta volna...”⁷. S kapcsolatai, vállalásai sorra ezt mutatták. A faszorbéli régi diáktársai, a szintén akadémikussá lett Tomcsányi Pál, de mi, fiatalabb kollégái Gödöllőn és más egyetemeken, ezt igazolhatjuk, tanúsíthatjuk.

Természetesnek tekinthető, hogy környezete, munkatársai számoltak érdeklődésével, különösen azzal, hogy számíthattak rá. A Szakmát, a nagybetyűt, fő helyen tartotta, s mindig figyelt a gondjaira, eredményeire. Országgyűlési képviselőként, a gyakorlatot jól ismerő tanárként, kutatóként. Parasztpárti volt és maradt, tagkönyvvel, majd annak hiányában is. Ott volt konferenciáinkon, de vállalta rektorként az évente – akkor – Gödöllőn tartott Országos Agrártanácskozás üdvözlését, ellátását is. Tisztelt, jó házigazdának bizonyult mindenkor. Így nyugtázhatta az egyetem figyelmességét minden esetben az agrárminiszter, s minden résztvevő az országból vagy külföldről.⁸

6 Népszava, 2012. március 2. 4. old.

7 Borbándi Gyula: A magyar népi mozgalom K.: Püski, New-York, 1983, 536. old.

8 Országos Agrártanácskozás az 1979. évi gazdasági fejlesztésről. Szerk. dr. Fehér Károly, MÉM, Budapest.

Külön történet a volt királyi kastély sorsa. Háborús károk, váltakozó hadseregek követték egymást, majd szociális otthon, magánlakás is volt időlegesen. Az egyetemnek dédelgetett terve volt a kastéllyal és parkjával. Nem sikerült. Kár érte...

Cselótei László vállalta a vitákat. Volt benne része, hiszen a nagy agrár-átalakulások évtizedeiben élt. Változtak a tulajdonviszonyok, a termelési feltételek, radikálisan más lett az agrártermelés környezete, feltételrendszere. Eligazodott benne. Értette, ha minden pontján nem is helyeselte. Elérte a tudományos pálya csúcsát, de nem felejtette az alapokat sem. S tudta, hogy a palántát nem szavakkal, hanem szakszerű gondoskodással lehet – kell! – nevelni. Ahogy lehet...

Utolsó kitüntetése, elismerése a XXI. Század Társaságtól – a „Hazám Díj” volt. Nagyra értékelte. Azok is Őt, a Rektort, akik megszavazták, átadták, s emlékezetükben tartják.

Romány Pál

TANÍTVÁNYA VOLTAM In memoriam Cselótei László 1925–2012

„Csak a hegyek nem találkoznak. Emberi életek, sorsok egymástól messzire indulva is érinthetik egymást. S a helyzetüktől, egyéniségüktől függően hatással lehetnek egymásra.”⁹ Cselótei László a rákospalotai családi kertészetből indult. Aktív munkásságának első szakasza a szövetkezeti mozgalomhoz kötődött. Pályáját 1948-ban a MOSZK¹⁰ bajai kirendeltségén kezdte. Bács megyében különböző beosztásokban dolgozott. A tehetséges fiatal szakember hamarosan kitűnt a sorból. Még az év novemberében a MOSZK utódszervezetében Budapesten, a SZÖVOSZ¹¹ Üzemgazdasági Főosztályán kapott megbízatást. Itt a szerződéses termeltetés feladatkörében végzett

9 Cselótei László: Dégen Imrére emlékezve „Szövetkezés” 2003/2. sz., K.: Szövetkezeti Kutató Intézet Budapest, 127. old.

10 Magyar Országos Szövetkezeti Központ.

11 Szövetkezetek Országos Szövetsége.

(az akkori nehéz körülmények között) felelős munkát. Kritikai észrevételei átszöttek magatartását és „felfelé” történő ésszerűsítő kezdeményezéseit. Nem ritkán visszautasítás volt az osztályrésze.

A káderekben szakmailag rendszeresen csalódott Dégen Imre főtitkár azonban felfigyelt Cselőtei Lászlóra. A főtitkár a Pártközpont Mezőgazdasági és Szövetkezetpolitikai Bizottságának is tagja volt. A testületben tárgyalta előterjesztéseket 1949 őszét követően (titokban) a hozzáértő, realista szakembernek (Cselőtei Lászlónak) véleményezésre és javaslatlételre személyesen rendszeresen átadta, s azokat a lehetőségek határai között, a hazai egyik legnagyobb szervezet és gazdasági erő, a SZÖVOSZ, illetve szervezetei, széleskörű tagsága nevében képviselte a Bizottságban.

Cselőtei László ilyen módon (közvetetten) igen kényes kérdésekben, a mezőgazdaság és a szövetkezés fő irányának formálódásába bele szólt. Közismert, hogy az ország súlyos ellátási gondokkal küzdött, a szövetkezetek felülről történő szervezése gőzerővel folyt. Vagyis mindkét terület (az iparosítás mellett) a politika legérzékenyebb kérdéseire tartozott. A történelmi emlékezet azt tanúsítja, hogy kockázatos erőfeszítései csak kevés sikerrel jártak. A kiállás, a bátorság viszont az agrár-, és szövetkezetpolitika történetének kimagasló tettei közé tartozik. Jóval később, egy vidéki úton a gépkocsiban Dégen Imre így nyilatkozott: „a borotva élén táncoltunk.” A kritikus munkatárs hallgatott, fájdalmas volt számára környezetének gáncsoskodása.

A fiatal szakember elméleti és gyakorlati kvalitásai a tudomány területén is kitűntek. 1950-ben a Mezőgazdasági Tudományos Központ főigazgatója (Somos András) felkérte az alakulóban lévő Kertészeti Kutató Intézet zöldségvetőmag-termesztési osztályának vezetésére. Az ügyben politikai válasz született, az áthelyezéshez a munkáltató nem járult hozzá. Cselőtei Lászlóban a váltás gondolata megerősödött. A véletlen, vagy a szerencse, még inkább az ígéretes tudósjelölt víziója fejeződhetett ki abban, hogy Somos András egy év múlva ismét gondolt rá. Javasolta, hogy jelentkezzen aspirantúrára. 1951-ben ezt megtette, amit munkahelyén nagyon rossz néven vettek, s az újra kezdődött káderes viták után azonban hozzájárultak jelentkezéséhez. Végül három évre a tudományos munkának szentelte idejét és ambícióját.

Az aspirantúráját 1954-ben sikeresen fejezte be. Még ebben az évben a Gödöllői Agrártudományi Egyetemen megalakult Kertészeti Tanszék szervezésével és vezetésével bízták meg. Az ezt követő években az egyetemen

belül, illetve a hazai és nemzetközi tudományos életben (oktatói tevékenysége mellett) neve és publikációi közismertté váltak. Első „találkozásom” vele 1957-ben történt. A hallgatói padsorból néztem fel az egyetemi katedrára. Az akkor már nagy tiszteletnek és elismerésnek örvendő fiatal professzor tartott egyszerű, a tudományos lózungokat mellőző, odafigyelést vonzó előadást zöldségtermesztésből.

Most elővettem egyetemi leckekönyvemet, vizsgaeredményeimet tanúsító aláírásait felidéztem. A kertészeti gyakorlatokból több, mint félszázad eltelte után is élőképek tárulnak elém. A tanszéki kollektívával és az azt vezető professzorral ez időtől származtatható kapcsolatom. A diplomatervem, később a kandidátusi értekezésem elkészítése és megvédése során egyaránt tapasztalhattam támogatását. Ezt követően különböző állami, társadalmi megbízatásai alkalmából vettem részt az általa vezetett vitákban, előterjesztések véleményezésében. Álláspontjait illetően soha nem volt hiányérzetem, világos érvelései nemcsak engem, hanem a többi résztvevőt egyaránt meggyőzték. Ez a képessége vele maradt élete végéig.

A hegy heggyel nem találkozik, ember-ember viszont igen. Vélekedése a későbbiekben az Országos Szövetkezeti Tanácsban igazolódott. Pál József, az OSZT titkári szobája rendszeres találkozó helyé vált. Hosszú éveken át folytattunk eszmecserét a társadalomról, a mezőgazdaságról, a szövetkezésről. A tudós professzor meglátásai, tapasztalatai kiinduló és végpontnak számítottak. A SZÖVOSZ Szabadság téren lévő székháza, mint régi munkahelye különösen vonzotta. Számos esetben megkereste korábbi dolgozó szobáját, felidézte múltbéli tapasztalatait, intve a jelent, hogy azok ne ismétlődjenek meg.

Úgy, mint az 50-es években az megtörtént, szövetkezeti ügyben az „új korban” is megismétlődtek a súlyos torzulások. Akkor is, később is a politika, a hatalom érdekei diktáltak, milliók lettek károsultak. Örömmel idézte fel viszont azt is, hogy voltak időszakok, periódusok, amikor a hazai szövetkezés megmutathatta igazi arcát, milliók boldogulását szolgálta, világszínvonalon működött. Egyetemi oktatóként, rektorként, az MTA rendes tagjaként, társadalmi tisztségviselőként mind ebben aktív szerepet vállalt Cselőtei László akadémikus. Megadatott neki az alkotás öröme.

Kapcsolatunk 1997-ben új dimenzióban folytatódott. Mint régi szövetkezőt, a szövetkezeti elmélet és gyakorlat tudós képviselőjét felkértük a Szövetkezeti Kutatási Alapítvány (a Szövetkezeti Kutató Intézet tulajdonosa) Felügyelő Bizottságában való részvételre. Kis rábeszélés után vállalta a

közreműködést. A zavaros időkben néha bölcsen hallgatott, szükség esetén viszont határozottan képviselte a szövetség, a szövetségi tudomány ügyét. Az elmúlt 15 évben, haláláig a testület tagja maradt.

Közeli, meghitt együttlét köztünk e másfél évtizedben alakult ki. Rendszeres meghívottjaként olykor hetente, de legalább havonta a lakásán, egy pohár ital, kis tányérka keksz mellett kötetlen, nyílt beszélgetést folytattunk a világról, szűkebb és tágabb kérdésekről. Vágyott a dialógusra. Az időszerről gondolatcsere iránt érdeklődése soha nem szűnt meg, nyomasztotta a magány. Midig a múlt élményeiből indult ki, s jutott el a szóban forgó témához. Gondolataiban bölcsélet, logika és gyakorlati ismeret fejeződött ki. Ezzel együtt sosem zárkózott el a másságtól, egyúttal befogadó is volt. Számomra példaképpé vált. Távozása nyomán bennem szünni nem akaró hiányérzet munkál. Emléke felmagasztosul. Nyugodjon békében!

Fekete József

A 90. NEMZETKÖZI SZÖVETKEZETI NAPON ELHANGZOTT ÜNNEPI BESZÉD¹

Tisztelt Ünnepi Tanácskozás!
Kedves Szövetkezeti Barátaim!
Hölgyeim és Uraim!

A szövetkezeti mozgalom megbecsülésének tartjuk, hogy ma a szövetkezetek képviselői az ország házában tanácskoznak. Úgy vélem, a szövetkezetek is érzik, hogy ügyeik megtárgyalásának helye van az ország házában. Tanácskozásunkat az országház hajdani felsőházi ülésterében tartjuk ugyan, úgy gondolom azonban, hogy a ház törvényeket hozó másik részében mégis érzékelik a képviselők, országunk vezető politikusai a szövetkezés jelentőségét.

Alig múlt egy éve, 2011 tavaszán az Alkotmányt felváltó Alaptörvény szavaival egyezően kötelezték el magukat politikusaink, hogy a napjainkban érvényes szövetkezeti törvény irányt szabó bevezetőjében a szövetkezeti mozgalom továbbfejlődéséhez szükséges támogatás megadása mellett az újraszabályozás feladatát is kiemelten kezelik. Utalva arra, hogy az Alaptörvényből megalapozott kérésünk ellenére kimaradt a szövetkezés alapvető személyes jogának hangsúlyozása.

A magyar szövetkezeti törvényben foglalt kötelezettségek rendszeres számvetésre, cselekvő elhatározásra készítetnek bennünket, s erre sarkall a Nemzetközi Szövetkezeti Nap mai ünnepi alkalma is. Meg kell ezt a napot becsülnünk, mert a világ csak nagyon megbecsült értékek védelmére tart közös megemlékezést.

Nem véletlen, hogy a szövetkezetek világnapját a nagy világgégés után, 1922-ben hirdették meg. 1922 óta a Szövetkezetek Nemzetközi szövetsége felhívására világszerte július első hetében ünnepi összejövetelen emlékeznek meg a szövetkezeti összefogás nemes eszméiről.

Ugyancsak fordultatos időszakban, 1995-ben az Egyesült Nemzetek Szervezete is – felismerve a szövetkezetek, a szövetkezés társadalmi-, gaz-

1 Az ünnepi beszédet Farkas Tamás, az Országos Szövetkezeti Tanács Elnöke tartotta a Nemzetközi Szövetkezeti Nap – ENSZ Szövetkezetek Világéve Országházi rendezvényén, 2012. június 28-án. Forrás: Országos Szövetkezeti Tanács irattára.

dasági jelentőségét – arra a következtetésre jutott, hogy a globalizálódó világ korrekciós mechanizmusaként a szövetkezetek felkarolását ajánlja – hangsúlyos nyomatékkal – a kormányok figyelmébe. Így aztán az Egyesült Nemzetek Szervezete is csatlakozott a szövetkezeti nap meghirdetői közé és az SZNSZ kezdeményezését felkarolva – maga is kiemelt jelentőségű világnappá nyilvánította a szövetkezetek napját, s azóta a szövetkezeti világszövetséggel közösen kéri fel megemlékezésre, cselekvésre a szövetkezeteket, ügyük támogatására pedig a világszervezet tagállamainak kormányait.

A Szövetkezetek Nemzetközi Szövetsége által meghirdetett, s immár 90. alkalommal világszerte megbecsült nap e ritka alkalmak közé tartozik. Az első világháborút követő forrongó időszakban hirdették meg a szövetkezeti összefogás példáját ajánlva a békére, az együttműködés helyreállítására, a demokratizmus erősítésére váró világnak.

A világszövetség a Nemzetközi Szövetkezeti Napot ezért „piros-betűs” ünnepei közé sorolta és fordult a tagországok kormányaihoz azzal a felhívással, hogy lehetőségeik latba vetésével segítsék hazájukban a szövetkezetek munkáját. Hozzáfogható gyakorisággal is csak az emberiség életfeltételeit biztosító legfontosabb célkitűzésekre – a világbékére, a környezet védelmére – figyelmeztetnek a piros betűs világnapok.

Az elkövetkező napokban világszerte összegyűlnek a szövetkezők és barátaik a Nemzetközi Szövetkezeti Nap méltatására, ünneplésére. A Szövetkezetek Nemzetközi Szövetsége méltó önérzettel jelzi, hogy a 90. szövetkezeti napi megemlékezésre indító felhívása immár több mint egy milliárd szövetkezőhöz szól, a világ felnőtt lakossága közel egynegyedéhez.

Amint arra utaltam már, igen nagy, egyetemes emberi értéket kell hordoznia annak az ügynek, amelynek a világszervezetek emléknapot szerveznek. A szövetkezetek ügyét méltán sorolják ezek közé. Működési elvei, az általa képviselt értékek olyan szolidáris társadalom kialakulását tűzik ki célul, amely – személyes és anyagi közreműködésüket is kérve – tudatosan törődik tagjai jóléte esélyének a megteremtésével, környezetük gazdasági, kulturális és civilizációs fejlesztésével.

Így van a mai szövetkezeti napnak is kettős számozása, az SZNSZ 90.-nek, az ENSZ 18.-nak jelöli meg.

Az ENSZ Közgyűlése mindezekén túl 2012 évet a szövetkezés „világ-évének” nyilvánította. Az ENSZ politikai, intellektuális és gazdasági erőforrásait is erre az évre összpontosítva – s ugyanerre tagállamai kormányait

is felkérve – számottevő fejlődést kíván elérni a már működő szövetkezetek megerősítésében, újak alakításában, a szociális szektorban betöltött szerepük növelésében. Erre a megfontolásra a szövetkezés 168 éves történetéből leszűrűt tapasztalatok vezették.

Szövetkezeti napunkon had idézzem a szövetkezeti identitást meghatározó dokumentumból a szövetkezetek által követett értékeket: „A szövetkezetek az önszegély, az egyéni felelősség, a demokrácia, az egyenlőség, az igazságosság és a szolidaritás értékein alapulnak. Alapítóik hagyományát követve, a szövetkezeti tagok hisznek a becsületesség, a nyíltság és a társadalmi felelősség etikai értékeiben és a másokért való törődésben.”

Figyelmébe ajánlható ez azoknak a politikusoknak, alkotmányjogászoknak, közgazdászoknak is, akik lázasan keresik – válságok idején különösen – a kibontakozást szolgáló legjobb társadalom-gazdasági formációt. Gróf Károlyi Sándor neves mondása maradt fenn a múlt század elejéről e kérdésben: „A haszonszerzésre túlságosan koncentráló kapitalizmus és a haszonszerzésre képtelen szocializmus között van egy működőképes forma, s ez a szövetkezet”. Ezt a felfogást az ideális társadalom-gazdasági formációt – úgyis mondhatnánk: a „harmadik utat” – keresők egy csoportja napjainkban is vallja. Az SZNSZ-ENSZ szövetkezeti napi üzenete mindenesetre a realitások talajára állít bennünket, amikor kimondja: „a szövetkezetek ugyan nem a válság legyőzésének eszközei, de a vállalkozásoknak olyan fenntartható formái, amelyek segítenek a válság túlélésében és leküzdésében.”

Vajon kifejezésre jut-e hazánkban is ez a szövetkezetek iránt világszer-
te megnyilvánuló bizalom? Bizony aligha felelhetünk erre egyértelműen igennel, bár az egyes politikai áramlatok által gerjesztett szövetkezet ellenes nézetek napjainkban már csillapulóban vannak, s hazánkban közel egymillió tagot képviselő 2959 szövetkezet a nemzetgazdaság valamennyi magánvállalkozás részére nyitott területén eredményesen működik.

A magyar szövetkezők helyre tudták állítani az 50-es évek szövetkezetekkel elkövethető legnagyobb bűnét, a kényszerszövetkeztetés következményeit és ennek az eredményeként a megújult szövetkezetek hatására falvaink is megújultak, életük gazdagodott, a bolti értékesítés, a mezőgazdasági termelés fellendült, eredményei elérték a világszínvonalat. Volt azonban, amire nem ügyeltek. Szövetkezeteink a munkájukhoz szükséges integrációs központokat, a beszerzést, feldolgozást, értékesítést végző vállalkozásokat, üzemeket nem vették tulajdon kezükbe, ezek túlnyomó részt állami tulajdonban működtek.

A rendszerváltozás után a szövetkezetek ennek keservesen megitták a levét. Privatizálásra kerültek, jórészt külföldi kezekbe, s az új tulajdonosok az üzletrészek problémakörével amúgy is meggyengített szövetkezeteket a maguk szolgálatába tudták állítani. Párosulva a politikai bizalmatlansággal, mindezek hatására az elmúlt 20 év alatt közel 5 ezer szövetkezet alakult át gazdasági társasággá, vagy szüntette meg működését. Több százezernyi munkahely veszett el.

A magyar települések jelentős részéből, közel 2000 községből eltűnt az a szövetkezeti bázis, amelyre korábban nemcsak a gazdasági feladatok megoldásában, de a közélet elevenítő társadalmi és kulturális élet szervezésében, s a szociális gondok enyhítésében is alapozhatott.

Ne legyenek kétségeink! Ismét szövetkezeteknek kell kerülniük ezekbe a településekre – ha élni, virágozni akarnak. Aki országos politikai programban munkahelyet ígér, annak egyidejűleg szövetkezetek létrehozásának elősegítésében is gondolkodnia kell.

Kedves Szövetkezeti Barátaim!

A rendszerváltozás óta eltelt 22 év fennmaradásért vívott küzdelmében a szövetkezeti szövetségek legfőbb törekvése arra irányult, hogy legalább részben pótolják azt az integrációs hálózatot, amely jórészt külföldi versenytársaik kezére jutott. A jelenlegi szövetkezési – szövetkezeti gondjaink, bajaink elemzése során sajnos azt is meg kell vallanunk, hogy annak okai, okozói nem csupán a világ megváltozása, a kormányzatok nem megfelelő hozzáállása, hanem, mi magunk, a gyakran kishitű, vagy magunkba fordult szövetkezeti, szövetségi vezetők vagyunk. Elegendő a legmagasabb szintű kormányzati partnerségben mutatkozó elkülönültségre utalni, amely jelentősen csökkenti az OSZT hatékonyságát.

A Nemzeti Gazdasági és Társadalmi Érdekegyeztetésben az OSZT nincs jelen és így a kívül lévők érdekei nincsenek képviselve. A stratégia érdekképviseleti partnerségnek is örülni tudunk, de számottevő érdekegyeztető feladat ellátásába a bevonásunk mindez ideig elmaradt. Ez az összehangolatlan magatartás vezetett ahhoz, hogy kényszeredetten kellett tudomásul vennünk, hogy az OSZT véleményét figyelmen kívül hagyva a kormányzat keresztülvitte szándékát a legutóbbi szociális szövetkezeti törvénykezésben is. Ez így zsákutcába vezet, meg kell újulnunk!

Hölgyeim és Uraim!

A szövetkezeti napra érkező üzenetek azt sugallják: ne ünnepeljük, ünnepelessük magunkat, feladatainkkal törődjünk. Erősítsük a társadalompolitikai célok érvényesülését, mert nélkülük szövetkezeti jellegüket, tagjaik együttműködését veszítik el a szövetkezetek. Ugyanakkor tartsuk szem előtt, hogy gazdálkodásuk csődje társadalompolitikai tevékenységük kudarcát is maga után vonja.

Az Országos Szövetkezeti Tanács mindezek figyelembevételével – az ENSZ javaslatával egyetértően – maga is javasolja „olyan nemzetközi szövetkezeti év” meghirdetését szolgáljuk, amelynek időszakában Magyarországi Kormány, a hazai társadalmi-gazdasági szervezetek konkrét intézkedésekkel bizonyítják: miként tudnak ebben a gazdasági válság időszakában is a szövetkezetek az emberek életén javítani.

Olyan munkás esztendő meghirdetésére várunk, amely szellemi, anyagi erőforrásait mozgósítva szabad pályát nyit a szövetkezetek jogi-gazdasági szabályozása, működési feltételeik megteremtése, az oktatási-képzési feladatok rendezésére. S mindeközben fényesíti a jobbra váró emberek tudatában boldogulásuk egyik eszközének, a szövetkezeti összefogásnak a képét.

Békére, együttműködésre volt, van szüksége a világnak, hazánknak, s ehhez a szövetkezetek útján is keresnünk kell a kézfogás lehetőségét. Nyugtalan a világ, s ma a szövetkezés útján kialakuló együttműködésben is találjuk meg a megbékélés lehetőségét. Ráfér a békesség megteremtése azonban hazánkra is. Sok tekintetben perlekedő, szakadásra hajló, bizalmatlan, a szolidaritást nem eléggé becsülő társadalmunk, gazdaságunk van: nekünk is szól hát a szövetkezeti napi üzenet. Szövetkezeteink – a már meglevők, s az újonnan alakulók egyaránt – sokat segíthetnek a válság leküzdésében, a társadalmi béke megteremtésében. Mert a szövetkezetek nem a pártok eszközei. A különböző pártbeli nézeteket valló tagok szövetkezetükben szolidárisan összefogva együttműködhetnek a közös hasznukra, s a haza javára.

Jakab István úr bevezető üdvözlőszavaiban arra utalt, hogy aligha véletlen az is, hogy a szövetkezeti nap éppen az év közepére esik: az első félév tapasztalatai, mérlege arra serkentenek bennünket, hogy erőinket immár a második félév tennivalóira összpontosítsuk.

Ígérvényünk van egy átfogó és korszerű szövetkezeti szabályozás megalkotására. Ez azt a reményt hordozza, hogy jó feltételeket biztosít a ma

működő szövetkezetek helyzetének rendezésére és a holnaptól megalakuló szövetkezetek eredményes működéséhez. Ezzel végre elérhetjük, hogy a mostani szövetkezeti törvények és további 16 különböző vonatkozó törvényhely, jogszabály helyett a – a lakásszövetkezetek működését szabályozó törvény mellett – ezután egyetlen szövetkezeti törvény rendezze – reményeink szerint tartósan – szövetkezeteink életét. Olyan törvény, amely jogbiztonságot teremt, teret enged a tagi közreműködés növelésének, s a közösségi alap létrehozásával is erősíti szövetkezeti jellegüket.

Bízunk benne, hogy politikai csatározások, zsákmányszerzési törekvések helyett végre stabil szabályozás szolgálja szövetkezeteinket. Tudjuk, meg kell dolgozzunk azért, hogy a következő évekre ezt a célt elérhessük. Ha ugyanis kudarcot vallanánk, akkor a szövetkezetek további gyengülésével kellene számolnunk. A megszűnés súlyos kudarc volna, de ne pártoljuk a gazdasági társasággá való átalakulás gondolatát se. Érdemes e gondolatnak a feloldására tudatosan törekednünk, a szolidáris együttműködés tapasztalatait pedig a kutatómunka programjába iktatni.

Magyarország Kormánya új Magyarország felépítésének jelszavával, reformtörekvések elindítását, megvalósítását és egy sor, merőben új intézkedés meghozatalát tűzte ki célul. A szövetkezetek, a már működők, s az ezután formálódók egyaránt részt kívánnak venni ebből az ország építő munkából. A történelem arra tanít, hogy a szövetkezetek felajánlása nem üres ígéret. A fejlesztési programokban való eredményes részvételük ezért beszerző, termelést segítő, feldolgozó-, tároló-, szolgáltató integrációk létrehozásának elősegítését, valamint ehhez igazodó finanszírozási feltételek, intézmények megoldását igényli.

A szövetkezeti közreműködés jelentősége, gazdag formái aláhúzzák azt a szövetkezeti, de nemzeti igényt is, hogy az összefogás elveinek, s gyakorlati megvalósulásuk módszereinek ismerete, mint az állampolgári alapismeretek fontos része, a közoktatási rendszerünkben alapszinttől-felsőfokig érvényesüljön. Biztató, hogy évtizednyi meddő, számos virágzó szövetkezetet is elpusztító esztendő után az elmúlt év közepétől a szövetkezetek társadalmi szükségleteknek megfelelő kibontakoztatásához kedvező intézkedések kezdődtek meg.

Ünnepi ülésünkön a nemzetgazdaságban nagyságrendjét illetően is jelentős számban és eredményeikben is meghatározó szövetkezeteinkről is kell szólnunk. Egyes ágazatokban – így a mezőgazdasági termelést segítő szolgáltatások nyújtásában, az élelmiszerkereskedelem szervezésében, a

lakossági pénzügyiek kezelésében, a házkezelés-gazdálkodás, az egyes ipari szolgáltatások terén, valamint a diákmunka ötletes szervezésében is figyelemre méltó teljesítményt nyújtanak, s a szociális szövetkezetek erősödése is regisztrálható. A fogyasztási kereskedelemben, valamint a takarékszövetkezeti hálózatban a versenyképességet növelő integrációk is kialakultak.

Mindezek mellett meg kell állapítanunk, hogy szövetkezeteink nem képviselnek akkora erőt, mint a rendszerváltozást megelőzően. Tőkeerejük meggyengült. Nem érzik törekvéseik tudatos támogatását, hiányolják a munkájukhoz szükséges bizalmat. Bár a formálódó új szövetkezeti törvénykezési elképzelés számos eleme megújulást irányoz elő, úgy tűnik, ma még nem nyerte vissza polgárjogát ez a fogalom: szövetkezetpolitika. A szövetkezetek napján merjük ezért erre irányuló igényünket megújítani, szem előtt tartva azt, hogy a politika fogalma a közösség javára szolgáló cselekvést is jelenti.

A jószolgálati szövetkezetek gyarapodása nemzeti érdekünk. A hazai erőforrások növelése mellett tagjai, s a szolgáltatásaikat igénybe vevő lakosság körében is helyreállíthatja a kölcsönös támogatás, az önszegély, az öntevékenység, az összefogás hazánkban megfogyatkozott szolidáris értékeit. Az állami támogatástól pedig azt várjuk, hogy a szövetkezetek az esélyegyenlőség elvét szigorúan betartva felelhessenek meg tagjaik gazdasági, társadalmi elvárásainak. Legyenek valóban egyenjogúak a gazdasági, szociális célú tervek, támogatások elbírálásánál, a közhasznú feladatok értékelésénél a gazdaság más szereplőivel.

Napjainkban is időszerűnek, szükségesnek ítélik világszerte – hazánkban pedig különösen – a szövetkezés hasonló erejű fejlesztését. Sokan bíztak abban, hogy a rendszerváltozás szövetkezeti mozgalmunk megerősödésével, új szövetkezetek tömeges alakulásával jár együtt. A politikai csatározások nem kedveztek ennek a törekvésnek. Tudjuk, a bizalomvesztés nem korlátozódik a szövetkezetekre, a társadalmi, gazdasági élet más rétegeiben is pusztító hatású.

Érdemes felfigyelni újra Bibó István társadalomtudósunk tanácsára, aki 1945 késő őszen, a választásokat követő súlyosan terhelt, a társadalmat kettészakító időszakban „A magyar demokrácia válsága” című tanulmányában a válság megoldásának eszközei között nyomatékosan felhívta a figyelmet a szövetkezetekre. „A szövetkezetek jelentik azt a területet, ahol a szabadság, önkormányzat és emberi méltóság politikai biztosításával párhuzamosan a gazdasági társulásnak új, emberi formái kinőhetnek.”

Arra készülünk, hogy érdemi munkával, kemény partnerként képviseljük a szövetkezés ügyét bármely társadalmi, gazdasági fórumon. Eredeti értelmébe, tisztaságába kell visszaállítanunk a „szövetkezeti” szó – valljuk be, bizony megkopott – jelentését. Jelentse ez ugyanúgy azokat az értékeket, amelyeket a nemzetközi alapelvekhez kapcsolódóan a Szövetkezetek Nemzetközi Szövetsége a már az előzőekben idézett szövegszerkezetben fogalmazott meg.

A történelem arra tanít, hogy a szövetkezetek felajánlása nem üres ígéretés. A szövetkezetek, a már működők, s az ezután formálódók egyaránt részt kívánnak venni az ország-építő munkából. A hazai gazdaságban a válság mellett a fellendülés megvalósításában való szövetkezeti részvétel azonban számos feltétel megteremtését igényli. Követeljük, hogy a Kormány adja meg a lehetőséget a közreműködésre azzal is, hogy a szövetkezeti érdekképviselői szervezet már a stratégiai tervező, a pályázatokat kiíró, az érdekeket egyeztető intézmények munkájában való részvételbe is bevonja.

Egy erős gazdaság, a szociális biztonság lehet az alapja a köznyugalomnak, a rendnek és annak a kibontakozó igénynek is, amely a foglalkoztatásban, munkahelyteremtésben sokak számára élhetőbb jövőt kínál. Ebből fakad az a felismerés is, hogy a kormányprogram megvalósításában számolni kell a szövetkezetekkel:

1. a fogyasztási szövetkezetek méltó partnerei a meghonosodott multinacionális kereskedelmi láncoknak, hazai szerepük erősödéséhez a magyar termékek térhódítása nagy segítséget adhat;

A takarékszövetkezetek bebizonyították, hogy egy válság ideje alatt a tiszta magyar tulajdonú pénzügyi intézet biztos talajon áll, potenciálisan versenyezhet a jelentős banki piaci térfélen.

2. a lakásszövetkezetek energia-hatékony épületkorszerűsítési feladataikat sikeresen oldották meg, de ez a jövőben még további erőfeszítéseket igényel, melyhez megújult és kiszámítható kormányzati program szükséges;

A mezőgazdasági és agrárágazatban érdekelt szövetkezetek a hazai élelmiszer, zöldség és gyümölcsstermelés, értékesítés terén integrált láncolat kiépítésével felvehetik az olcsó külföldi termékbeáramlás elleni harcot.

3. az ipari szövetkezetek megújult formák felkutatásával híven szolgálhatják a kis települések, fálvak, városok hétköznapi szolgáltatásai iránti kereslet kielégítését;

4. az iskola és diákszövetkezetek további megerősödését szolgálja az a jogszabály módosítás is, ami kedvezőbbé tette a fiatalok foglalkoztatásának folyamatát.

Úgy véljük, hogy a közigazgatási reform keretében a szövetkezeti integrációk területi kialakításának okos rendje is figyelemre méltó segítséget adhat. A szövetkezetek a kistelepülések társulásai gazdasági, szociális, kulturális feladatok ellátásának támogatói is lehetnek. Növekvő szerepet tölthetnek be e téren a szociális szövetkezetek, köztük a munkaszövetkezetek, amelyek számára a hatályos szövetkezeti törvény – bár jogos módosítási igényünk mellőzésével, de – utat nyitott.

A szövetkezetek remélt növekvő szerepe szövetségeik erősödését, s az ezek összefogásával működő OSZT tettevésségének növekedését is igényli. Ez a folyamat is elősegítheti, hogy az OSZT a magyar szövetkezeti mozgalom erős érdekvédelmi szerveként elvárt szerepét gazdasági, társadalmi életünkben egyaránt betöltse. Elvárható, hogy évtizednyi meddő, számos virágzó szövetkezetet is elpusztító esztendő után az elkövetkező években a szövetkezetek társadalmi szükségleteknek megfelelő kibontakoztatásához kedvező intézkedések szülessenek.

Az OSZT kész arra, hogy szervezetének erősítésével eleget tegyen a ráváró feladatok ellátásához. Ehhez igényli tagszövetségei következetes támogatását, a szövetkezeti kutatóintézetben felhalmozódott anyagi és szellemi erőforrásokat és nem utolsó sorban a politikai elit konstruktív együttműködését. Ezért ennek az igénynek a céltudatos megvalósításához a Nemzetközi Szövetkezeti Nap és a Szövetkezeti Világév hazai központi ünnepségének köszöntője és megemlékezése tükrében ismételtén idézném miniszterelnökünk 2010. évi kormányprogramjának nyitó gondolatait: „A győztesnek nem igaza van, hanem feladata. A győztestől nem azt várjuk, hogy bizonygassa az igazát, hanem azt, hogy tegye a dolgát, teljesítse a feladatát.”

Így legyen!

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!

Farkas Tamás s. k.
Az Országos Szövetkezeti Tanács
Elnöke

BUDAPESTEN TARTOTTA KONGRESSZUSÁT¹ A COPA-COGECA

A közös munkaszervezetben együttműködő, európai gazdaszervezeteket tömörítő COPA, és az európai mezőgazdasági szövetkezetek szervezete (a COGECA) 2012. október 1–3-ig Budapesten tartotta kétévente szervezett kongresszusát. A kongresszus központi témájaként az EU 2013 utáni agrárpolitikája és ezzel összefüggésben a gazdák élelmezésbiztonságban betöltött szerepe került meghatározásra. A rendezvény ez utóbbi témája, és a regionális FAO iroda által szervezett szövetkezeti tapasztalatok cseréjét elemző konferencia révén a COGECA-nak a Szövetkezetek Nemzetközi Évéhez kapcsolódó eseménye is volt.

A kongresszus magyarországi lebonyolítása jelentős agrárdiplomáciai sikernek tekinthető, hiszen a két szervezet rendezvényét első alkalommal bonyolították le az újonnan csatlakozott országok egyikében és ezen kiemelt vendégként részt vett a soros elnökséget adó ciprusi agrárminiszter, az EU mezőgazdasági biztosa és az Európai Parlament agrárágazati bizottságának elnöke is.

*

Az EU 2013 utáni költségvetésének elhúzódó véglegesítése az agrárpolitikai lehetőségek részletes meghatározását a kongresszus időpontjában nem tették lehetővé. Így a kongresszus fő üzeneteként megerősítette a két szervezet által a következő költségvetési ciklus tervezése kapcsán eddig képviselt álláspontot, amellyel az európai gazdálkodók és szövetkezeteik élelmezésbiztonságban betöltött szerepének stabilizálását, helyzetük megerősödését kívánták elérni. Ez különös hangsúlyt kapott a piaci áringadozások kezelése, a „zöld” intézkedésekből fakadó többletköltségek kompenzálása, a bio-üzemanyagokkal kapcsolatos európai politika termelői érdekeket figyelembe vevő alakítása és a termékpálya mentén jelentkező értéklánc megosztása tekintetében. Szövetkezeti szempontból – természetesen a tagjaik közvetlen kifizetéseken keresztül biztosított stabilitása mellett – főleg ez utóbbi fontos, így jelen összegzés ezzel foglalkozik részletebben.

1 Dr. Szabó Zoltán, a HANGYA Együttműködés ügyvezető titkára

A két szervezet által eddig képviselt álláspont a 2013 utáni Közöségi Agrárpolitikára (KAP) vonatkozó bizottsági javaslat fontos elemének tekintti a termelők élelmiszerláncban betöltött szerepének felerősítési szándékát. Támogatják ezért a piacszervezési intézkedések között szereplő, a termelői szervezetek, szövetségeik és az ágazatközi szervezeteinek támogatására vonatkozó elképzeléseket, ha azok valóban a gazdák kontrollja alatt állnak. A szövetkezeti alapelvekre épülő termelői közösségek megerősítése ezáltal az európai agrárpolitika piaci alapú fontos elemévé válik, és a COGECA álláspontja ki is emeli, hogy a KAP-ban alkalmazott terminológia (termelői szervezetek, termelői csoportok) szerinti szerveződések követelményei tartalmilag egybeesnek a szövetkezeti rendszerével, tehát „de facto” a szövetkezetek felelnek meg a közösségi szabályoknak.

A 2013 utánra tervezett termelői közösségekre vonatkozó intézkedésnek a jelentőségét az adja, hogy szemléletében egyfelől egységesül az eddig elkülönült zöldség- gyümölcs ágazati szabályozás a többi szektorral, továbbá az eddig csak az új tagországokra vonatkozó teljeskörű szabályozás ismét az EU egészére vonatkozik, másfelől a piaci szabályozási fejezetben való megjelenése alapján egyértelművé válik, hogy a termelői összefogás, a szövetkezés legfőbb célja a piac elérése, a piaci kapcsolatokból való méltányos részesülés.

A COGECA egyetért a bizottsági dokumentumban meghatározott azon elvárással, hogy a termelői szerveződések megerősítése nem vezethet piaci torzulásokhoz, a szervezetek elsődleges célja gazdasági felelősségvállalás mellett a kínálat koncentrációja és a kereslethez való igazítása. Ez érinti a versenyjogi szabályozást is, amelyben immár kinyilvánításra került a szervezetek felelősségvállalása mellett a termékfedezet kiterjesztése ezen gazdasági egységekre. Ugyanakkor a COGECA álláspontja szerint a jelenlegi közösségi versenyjog nem ad e szereplők számára megfelelő cselekvési mozgásteret a szabályozásban rejlő, a koncentrációt érintő lehetséges korlátozásokkal szemben.

Szövetkezeti témaként a piaci kapcsolatokkal összefüggésben a kongresszus első napja ezért külön műhelymunkában részletesen foglalkozott a tisztességes kereskedelmi kapcsolatokban érvényesítendő üzleti etika kialakítása terén az elmúlt két esztendőben tett erőfeszítésekkel, illetve a zárónap plenáris programja jelentős részben ennek a témának az elemzését szolgálta.

Az első napi programban annak a munkának az összegzésére és nézőpontjainak megismerésére került sor, amely még egy 2008-ban született bi-

zottsági döntés alapján indult el az élelmiszergazdaság versenyképességének vizsgálatára. E vizsgálatához kapcsolódóan 2010-ben született újabb bizottsági közlemény, amelynek eredményeképpen létrejött az élelmiszerlánc jobb működését áttekintő ún. „Magasszintű fórum” a termelői, feldolgozói és kereskedői oldal reprezentálásainak részvételével. A fórum szakértői munka keretében arra tesz kísérletet, hogy 2012 végéig európai dimenzióban kialakítson egy olyan önkéntességen alapuló etikai kódexet, amely a vertikális piaci kapcsolatokban lévő szereplők közötti egyensúlytalanságot megszüntetheti. A 2011 novemberére elkészített javaslatot a résztvevő 11 szervezet közül 4, közöttük a COPA-COGECA idén tavasszal nem írta alá. A négy szervezet ellenvetései többek között arra vonatkoztak, hogy:

- az önkéntes karaktert kevésbé hatékony eszköznek találták, és ezért EU szintű jogi szabályozást tartanak indokoltnak;
- a tervezet a torzulások ellen fellépők anonimitását nem teremtette meg kellő mértékben, ami az esetleges későbbi kapcsolatokat veszélyezteti;
- nincsenek megfelelő szankciók és a betartást megfelelően mérő indikátorok, így a folyamat monitorozása is kérdéses.

Az első napi műhelymunkában a résztvevők megismerhették a COPA-COGECA véleménye mellett az EU Belső Piaci és Szolgáltatási Főigazgatóságának, az Európai Fair Kereskedelem Tanácsadó cégnek, a Food-DrinkEuropa és a Metro csoport képviselőinek álláspontját a dokumentumról, azzal a végső konklúzióval, hogy 2012 novemberében újabb egyeztetés lesz a dokumentum kölcsönös elfogadása érdekében. Ennek keretében a COGECA főleg az anonimitás és a közvetítő egyeztetés módjára és eszközeire tesz javaslatot. Amennyiben az álláspontok közötti ellentét nem szűnik meg, a „Magasszintű fórum” a jogi szabályozást hozza előtérbe.

Szövetkezeti szempontból különösen a harmadik nap programja volt hangsúlyos, mivel a plenáris ülésen egyfelől a Carrefour kereskedelmi vezérigazgatója mutatta be (főleg cégük gyakorlatában) a változó fogyasztói keresletre adott válasznak a termelői oldalra gyakorolt hatását. A feldolgozói oldal képviselőjeként a nemzetközi élelmezési tendenciákat, mint a termelőkre gyakorolt kihívásokat a Jacques-Brassard cég vezérigazgatója foglalta össze. Ez utóbbi cég termelői viszonylatát meghatározza ugyanakkor, hogy a Limagrain szövetkezeti csoport tagja, és a második legnagyobb francia sütőipari céggént a szövetkezet 100%-os tulajdonában van. A kong-

resszus záró előadását a COGECA alelnöke, Eduardo Baamonde tartotta „2012, a Szövetkezetek Nemzetközi Éve. Hogyan tovább?” címmel.

Az előadás áttekintette az európai szövetkezeti helyzetképet. A szövetkezeti szektor jelentőségét bemutatva kiemelte, hogy Európában mintegy 38 000 agrárágazati szövetkezet kb. 660 000 személyt foglalkoztat hozzávetőlegesen 360 milliárd euró éves forgalom mellett. Az európai szövetkezetek ugyanakkor erősen differenciált képet mutatnak, a jelenlegi kihívásokat eltérő módon kezelik. Így, míg az északi országok szövetkezeteire az jellemző, hogy specializálódva összeolvadásokkal és egyéb módon óriási szervezetekké és vállalkozásokká alakulva a globális piac szereplőivé válnak, addig a déli tagállamok szövetkezetei diverzifikált tevékenységgel elsősorban a helyi piacot célozzák meg és a globális piacot másodlagos szövetkezeteik révén kívánják meghódítani.

Alapvető piaci ellentmondást jelent és okoz az, hogy míg a szövetkezetek vevői, a feldolgozók és a kiskereskedelem gyorsan globalizálódik, addig a szövetkezetekben ez a folyamat lényegesen lassabban megy végbe. A fejlődési stratégiák megvalósításában jelentős elem, hogy milyen mértékben kerül közelebb a szövetkezet az általa nyújtott hozzáadott érték révén a fogyasztóhoz, illetve milyen mértékben képes a szövetkezet csökkenteni költségeit. A stratégiai és fejlődési különbségek ellenére ugyanakkor az unió egészére jellemző, hogy a szövetkezés a leghatékonyabb eszköz a gazdák számára a hektikus áringadozások és bizonytalanságok idején.

Statisztikai adatok igazolják, hogy a szövetkezetek az elsődleges mezőgazdasági termelés értékét megduplázzák tevékenységük révén, illetve abban a szektorban, illetve azon országokban, ahol jelentős szövetkezeti együttműködés, az áralku révén a mezőgazdasági alapanyagok ára magasabb.

A gazdasági krízis hatását is mérsékelni tudta a tagjai számára a szövetkezeti keret, hiszen az általános stagnálás ellenére növekedett a bevételük, így a top 100 szövetkezet a 2010/2011. évben 14%-os növekedést teljesített. Az előadó rámutatott ugyanakkor arra is, hogy a globális piac elkerülhetetlenné teszi a szövetkezetek nemzeti kereteken túlnyúló együttműködését, majd zárógondolatként hangsúlyozta, hogy a szövetkezet nyújtotta előnyök nem pusztán gazdaságiak, hanem arra alapozva a vidék környezeti, foglalkoztatási gondjainak megoldását, a szövetkezetek nemzetközi évének üzeneteként egy jobb világ megteremtését kínálják.

*

A Szövetkezetek Nemzetközi Évének jegyében a kongresszus harmadik napjának délutáni programja a FAO Regionális Irodájával együttműködve került megszervezésre, lehetőséget teremtve a kelet-európai és közép-ázsiai szövetkezeti sokszínűség bemutatására és elemzésére. A COPA-COGECA kongresszushoz illeszkedését reprezentálta, hogy a COGECA elnökség több tagja, köztük a COGECA elnöke, Christian Pées is részt vett e programban. Tekintettel a téma történeti összefüggéseire a szeminárium külön-külön kívánta elemezni az EU-n belüli és közvetlen szomszédságban lévő országok szövetkezeti folyamatait, illetve a közép-ázsiai tapasztalatokat:

1. Kelet-európai összefüggésben először a projektvezető holland kutató, Krijn Poppe révén az a kutatási projekt került bemutatásra, amelyben az EU-27-re vonatkozóan egy széleskörű csoport vett részt, és amely vizsgálat részleteiben a Mezőgazdasági Bizottság által várhatóan december végi elfogadást követően válik publikussá.

2. Az új tagországok helyzetének bemutatására az MTA Közgazdasági Intézetének kutatója, Szabó G. Gábor a magyar helyzet elemzésén keresztül vállalkozott. Előadásában bemutatta, hogy:

a) az európai szabályozás által is befolyásolt térségre jellemzően az 1990 előtti munkaszövetkezetek jogutódai mellett kialakultak a vertikális integrációra törekvő termelői szervezetek és termelői csoportok, a nyugat-európai értelmezésű szövetkezeti szektort többnyire ezen szervezetek képviselik;

b) hazánkban ezen túlmenően a beszerzést optimalizáló beszerző-értékesítő szövetkezeti modell színesíti a palettát. Megállapította, hogy a történelmi folyamatok a potenciális tagokban a szövetkezeti hajlandóságot csökkentették, de a piaci környezetre vonatkozó non-profit jelleg tisztázatlansága miatt a szabályozási-, illetve a versenykörnyezet is gyengítette a szövetkezetek térnyerését. A nyugat-európai szövetkezetekhez viszonyított gyengeség okai között elsősorban a finanszírozás helyzetét emelte ki, amely egyaránt negatívan hat a fejlesztésekre és a működési költségek kitermelésére. Ezen túlmenően szervezeti és hatékonysági problémák is gátolják a gyorsabb térnyerést. Rámutatott a termelői együttműködést gátló tényezők között a termelői szektor erős polarizáltságára, az egymás közötti és a menedzsment iránti bizalmatlanságra, a szerződéses fegyelem gyenge érvényesülésére és a feketegazdaság kiterjedtségéből fakadó szűk mozgástérre;

c) következtetéseiben hangsúlyozta, hogy a közgazdasági, mentális problémák megoldásához új szövetkezeti törvény megalkotása indokolt.

3. A belgrádi SEEDEV konzulens cég kutatója, Goran Zivkov a nyugat-balkáni országok szövetkezeti fejlődését elemezte. A korábbi Jugoszláviában 1990 előtt is jelentős volt a magángazdaságok aránya, így az erre épülő áralkut szervező értékesítő szervezeteknek (a termelőszövetkezetek mellett) jelentős múltja van. A nyugat-európai értelemben vett szövetkezetek, amelyek a modern értelemben vett marketing feladatát valósítják meg, saját ösztönzésre elsősorban a zöldség-gyümölcs szektorban alakultak, illetve európai segélyprogramok ösztönző támogatása mellett jöttek létre, ám ez utóbbiak esetében fennáll a veszély, hogy a segélyprogram után e szervezetek nem fognak működni.

4. A közép-ázsiai helyzet elemzése során két előadás hangzott el a poszt-szovjet köztársaságok szövetkezeti helyzetéről. Egy izraeli (Zvi Lerman) és egy brit kutató (John Mills) fő megállapítása egybecsengett abban, hogy a termelőszövetkezeti modell tovább él a volt Szovjetunió közép-ázsiai utódállamaiban, de sporadikus kezdeményezések jelentek meg az alulról építkező, a tagok számára szolgáltatásokat nyújtó szövetkezetek létrehozására, amelyekben jelentős súlyt képviselnek az eszközellátási hiányok miatt a gépi szolgáltatásokat nyújtó szövetkezetek. E szervezetekről azért is kevés az információ, mert az adott országok kormányzata erre megfelelő figyelmet nem fordít, esetenként ezekről megbízható információt nem gyűjt, sőt tudomása sincs róluk.

A regionális körbe tartozó Izrael szövetkezeti helyzetképét bemutató Gadi Rosenthal előadásában foglalkozott a kibucok és a moszavok történelmi fejlődésével, bemutatva az 1970-es gazdasági válság hatására végbe ment változásokat. Az előadó kiemelte, hogy ma már a közös tulajdonra épülő kibucok jelentősége háttérbe szorult és a szövetkezeti mozgalmat lényegében a családok magántulajdonára épülő moszavok jelentik Izraelben.

*

A záró vitában felszólaló Christian Pécs mintegy szövetkezeti üzenetként felhívta a figyelmet, hogy az eltérő társadalmi gazdasági viszonyok között is az agrárágazati szövetkezetek funkciója alapvetően azonos, nevezetesen az, hogy a tagjai számára a piaci biztonságot, a hiányzó szolgáltatásokat megteremtse és leginkább az, hogy ezáltal egyensúlyt alakítson ki az értékesítési lánc szereplői között.

Dr. Szabó Zoltán s. k.
A Hangya Együttműködés
Ügyvezető titkára

Szemelvények a Szövetkezeti Kutatási Alapítvány Kuratóriumának 2012. május 29-i rendes ülésén elhangzottakból¹

1.

Az Alapítvány Alapító Okirata módosításával kapcsolatos teendők a 2011. évi CLXXV. civil törvény, a civilszervezetek bírósági nyilvántartásáról intézkedő CLXXXI. tv., valamint az adománygyűjtéséről, a közhasznúságról szóló 350/2011. (XII. 30.) Korm. rendelet:

1. Az egyesülési jogra vonatkozó szabályozás több szempontból is újításra szorult. Az új törvény az egyesülési jog gyakorlásának lehetőségét szélesebben értelmezi, a hatályos szabályozáshoz képest lényegesen kiterjeszti. Jelentős változás, hogy a nem működő, illetve a megszűnt civil szervezeteket a bíróság törli a nyilvántartásából.

2. Az átláthatóság és a könnyebb alkalmazhatóság érdekében, a civil szervezetek gazdasági életének szabályaival együtt, a könyvviteli és beszámolási szabályok is ebben a törvényben, egységes szerkezetbe foglalva jelennek meg.

3. Az egységes jogértelmezés és jogalkalmazás érdekében a törvény meghatározza a közhasznú tevékenység céljának fogalmát, valamint a közhasznú jogállás megszerzéséhez szükséges feltételeket. A közhasznú szervezetek nyilvános és ellenőrzött működési garanciáinak megteremtése érdekében e szervezeteknek a közhiteles nyilvántartást vezető szervnél letétbe kell helyezniük közhasznúsági mellékletüket és számviteli beszámolójukat. A közhasznú jogállás megőrzése szempontjából elengedhetetlen, hogy a szervezet által letétbe helyezett melléklet és beszámoló adatai megfeleljenek a törvényben előírt feltételeknek. Mindez az alapítványokra is vonatkozik.

4. A törvénnyel létrehozott Nemzeti Együttműködési Alap, a 2012-es költségvetési évtől kezdődően a bejegyzett civil szervezetek számára működésük, szakmai programjaik megvalósításához, valamint a szomszédos,

¹ Szövetkezeti Kutatási Alapítvány irattára

európai uniós tagállamok civil szervezeteivel folytatott együttműködés, illetve a civil társadalmi aktivitás támogatására költségvetési forrásokat biztosít.

5. A törvény hatálya kiterjed a Polgári Törvénykönyvről szóló törvény alapján létrehozott alapítványokra, egyesületekre, valamint a közhasznú szervezetekre, illetve az egyesülési jog alapján létrejött egyéb szervezetekre. A törvény szabályozási körére tekintettel meghatározza, valamint értelmezi az alkalmazása szempontjából legfontosabb fogalmakat. E szerint közhasznú tevékenység: minden olyan tevékenység, amely a létesítő okiratban megjelölt közfeladat teljesítését közvetlenül vagy közvetve szolgálja, ezzel hozzájárulva a társadalom és az egyén közös szükségleteinek kielégítéséhez.

6. A törvény meghatározza, hogy a civil szervezet, tehát az alapítvány végelszámolására a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény (a továbbiakban: Ctv.) rendelkezéseit az e törvényben szabályozott eltérésekkel kell alkalmazni. Kijelenthető, hogy a cégekéhez válik hasonlatossá a végelszámolás és a felszámolás is néhány a civil szervezetek részére nyújtott kedvezménnyel. Ez üdvözlendő változás, megszünteti az eddig működő általános felelőtlenségi rendszert.

7. A csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvényt a törvényben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni a civil szervezetekre, tehát az alapítványokra is. A törvény a fizetési haladék tekintetében kedvezőbb határidőt állapít meg, mint a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló törvény, amely alapján az adós kérelmére a tartozás kiegyenlítésére legfeljebb 30 napos határidő engedélyezhető. A törvény ugyanis a fenti szabályozással ellentétben legfeljebb 90 napos fizetési haladékot biztosít az adós számára.

8. Az egyesülési jog alapján létrejövő szervezetek működése törvényességének biztosítása érdekében a törvény kimondja, hogy az ügyészség – az e törvényben, valamint a Ptk.-ban meghatározott eltérésekkel – az ügyészségről szóló törvény rendelkezései szerint törvényességi ellenőrzést gyakorol a civil szervezetek működése felett. Az ellenőrzés nem terjed ki az olyan ügyekre, amelyekben egyébként bírósági vagy közigazgatási hatósági eljárásnak van helye.

9. A civil szervezetet a törvényszék veszi nyilvántartásba. Ha a civil szervezet elektronikus úton benyújtott, nyilvántartásba vétele iránti kérelméhez létesítő okiratot csatolnak, a bíróság a kérelmet az érkezését követő

tizenöt napon belül elbírálja. A civil szervezet nyilvántartásban szereplő adatai országosan egységes, elektronikus, bárki számára ingyenesen hozzáférhető, közhiteles nyilvántartásban elérhetők.

10. A civil szervezet köteles a beszámolójával egyidejűleg közhasznúsági mellékletet is készíteni. A közhasznúsági melléklet lép a közhasznúsági jelentés helyébe. A közhasznúsági melléklet tartalmát a 350/2011. sz. Kormányrendelet szabályozza.

A civil szervezet köteles a jóváhagyásra jogosult testület által elfogadott beszámolóját, valamint közhasznúsági mellékletét – kötelező könyvvizsgálat esetén a könyvvizsgálói záradékot vagy a záradék megadásának elutasítását is tartalmazó független könyvvizsgálói jelentéssel együtt – az adott üzleti év mérleg-fordulónapját követő ötödik hónap utolsó napjáig letétbe helyezni és közzétenni, kötelező könyvvizsgálat esetén ugyanolyan formában és tartalommal, mint amelynek alapján a könyvvizsgáló a beszámolót felülvizsgálta. Ez a rendelkezés úgy tűnik minden civil szervezetre vonatkozik teljes körűen.

Ha a civil szervezet a beszámolóval, valamint a közhasznúsági melléklettel kapcsolatos kötelezettségét elmulasztja és azt egy éven belül nem pótolja, a bíróság törvényességi ellenőrzési eljárás lefolytatása céljából értesíti az ügyészséget, ezt tehát ellenőrizni is fogják.

11. A közhasznú jogállást a szervezet nyilvántartására illetékes szerv állapítja meg és jegyzi be a nyilvántartásba. Közhasznú szervezetté minősíthető a Magyarországon nyilvántartásba vett – létesítő okiratában megjelölt közfeladat teljesítésére irányuló – közhasznú tevékenységet végző szervezet, amely a társadalom és az egyén közös szükségleteinek kielégítéséhez megfelelő erőforrásokkal rendelkezik, továbbá amelynek megfelelő társadalmi támogatottsága kimutatható. A közhasznú tevékenységet végző szervezet hozzájárul a társadalom és az egyén közös szükségleteinek kielégítéséhez, amennyiben az előző évről szóló beszámoló közhasznúsági melléklete célcsoportra vonatkozó adatai alapján a szervezet szolgáltatásai a szervezet testületi tagjain, munkavállalóin, önkéntesein kívül más személyek számára is hozzáférhetőek.

A közhasznúság további feltétele, hogy megfelelő erőforrás álljon a szervezet rendelkezésére. Megfelelő erőforrás akkor áll a szervezet rendelkezésére, ha az előző két lezárt üzleti év vonatkozásában a következő feltételek közül legalább egy teljesül:

- a) az átlagos éves bevétele meghaladja az egymillió forintot, vagy
- b) a két év egybeszámított adózott eredménye (tárgyévi eredménye) nem negatív, vagy
- c) a személyi jellegű ráfordításai (kiadásai) – a vezető tisztségviselők juttatásainak figyelembevételével – eléri az összes ráfordítás (kiadás) egynegyedét

Megfelelő társadalmi jelentőség mutatható ki a civil szervezetnél, ha az előző két lezárt üzleti év vonatkozásában a következő feltételek közül legalább egy teljesül:

- a személyi jövedelemadó meghatározott részének az adózó rendelkezése szerint a szervezetnek felajánlott összeg eléri az összes bevétel két százalékát,
- a közhasznú tevékenység érdekében felmerült költségek, ráfordítások elérik az összes ráfordítás felét a két év átlagában,
- közhasznú tevékenységének ellátását tartósan (két év átlagában) legalább tíz közérdekű önkéntes tevékenységet végző személy segíti.

A közhasznú nyilvántartásba vételre irányuló kérelmet előterjesztő szervezetnek két egymást követő lezárt üzleti évben meg kell felelnie ezeknek a követelményeknek, amelyet a bíróság a nyilvántartás és a nála letétbe helyezett beszámoló alapján állapít meg.

A beszámoló adatai alapján minden letétbe helyezés alkalmával a közhasznú jogállás nyilvántartásba vételére illetékes szerv megvizsgálja a közhasznúsági szerinti feltételek teljesülését, ha ezek nem teljesülnek, a szervezet közhasznú jogállását a bíróság megszünteti és az erre vonatkozó adatot a nyilvántartásból törli.

A közhasznú szervezetté minősíthető szervezet közhasznú jogállását a közhasznú szervezetként való nyilvántartásba vétellel szerzi meg.

A törvény hatálybalépése előtt nyilvántartásba vett közhasznú, illetve kiemelkedően közhasznú jogállás esetében a számviteli beszámolót letétbe helyezett szervezet 2014. május 31. napjáig továbbra is igénybe veheti az e törvény hatálybalépése előtt megszerzett, valamint a jogszabályok által számára biztosított kedvezményeket, jogállása közhasznú, ez a rendelkezés is vonatkozik a közhasznú alapítványokra.

A törvény hatályba lépése előtt nyilvántartásba vett közhasznú, illetve kiemelkedően közhasznú jogállású szervezet az e törvény szerinti feltéte-

leknek való megfelelése esetén 2014. május 31. napjáig kezdeményezheti az e törvénynek megfelelő közhasznúsági nyilvántartásba vételét. 2014. június 1. napjától csak az e törvény szerint közhasznúsági nyilvántartásba vett szervezet jogosult a közhasznú megjelölés használatára és a közhasznú jogálláshoz kapcsolódó kedvezmények igénybevételére. 2014. június 1. napjától a szervezet nyilvántartására illetékes szerv törli az e törvény hatálya lépése előtt nyilvántartásba vett közhasznú, illetve kiemelkedően közhasznú jogállású szervezetek közhasznú jogállását, kivéve ha a szervezet igazolja, hogy az e törvény szerinti közhasznúsági nyilvántartásba vétel iránt kérelmét benyújtotta, és a bíróság megállapítja, hogy a szervezet a törvényi feltételeknek megfelel.

*

A civil törvény, valamint a civilszervezetek bírósági nyilvántartásáról intézkedő törvény, illetve a közhasznúságról szóló Korm. rend. alapján az Alapítvány Alapító Okiratát módosítani kell. A bíróságra benyújtás előtt a Kuratórium, majd az Alapító szervek foglaljanak vele kapcsolatban állást.

2.

A) Konzultáció a szövetkezetek helyzetéről az OSZT és az Alapítvány által jegyzett kutatási háttéranyag tükrében.

B) Vita a szövetkezeti szabályozásról a kihirdetés előtt álló új Ptk. és a tervezett új Sztv. előmunkálatai alapján.

A két téma háttéranyaga: 1. „Kihívások és válaszok a hazai szövetkezeti rendszerben” (Kutatási háttéranyag a szövetkezeti jogalkotáshoz); 2. „Új magyar szövetkezeti rendszer” (rendszertervezés); 3. „A szövetkezetek szabályozása az új Ptk.-ban”; 4. „Javaslat az új Ptk. szövetkezetekről szóló részéhez” c. források:

a) a jogalkotó támogassa a szövetkezeteket integrációjuk szélesítésében, a tagsági és a nem tag üzletkörük differenciált kötődésének erősítésében, jogi személyiségű tagjaik körének bővítésében, a részjegy mobilitásának kiterjesztésében, a vagyont gyarapító tagság, a menedzsment hosszú távú kötődésének és érdekelttségének lehetővé tételében;

b) a részjegyten túl felhalmozott vagyon ne kerülhessen nevesítésre! Indokolt esetben és körben tegye lehetővé a nyílt tagság korlátozását. Lépjen

fel a tagság tendenciózus leépítése ellen, a vagyon megszerzésére és a vezetés kisajátítására irányuló spekulációval szemben;

c) a szövetkezeti értékek, mint alapvető normák, biztosítsák a szövetkezeti jelleg megtartását, a tagság körének bővítését, a prudens és transzparens működést. Ismerje el az állam a szövetkezetek szociális célú tevékenységét;

d) teremtsen meg jogi feltételét a szövetkezetek alapítását, fejlődését segítő szervezet és alap, valamint a szélesebb körű integrációjukat segítő gazdasági központ létrehozását, az általa nyújtott szolgáltatások, személyeket, csoportokat kedvezményező kiadásai megfelelő mértékű adókedvezményrel történő támogatását;

e) a szövetkezetek alapításának, hosszú távú fejlődésének, különleges és sajátos jellegének törvényi megalapozása, a változó szövetkezeti tőke labilitásának ellensúlyozása érdekében a törvény. rögzítse:

- az egy tag által elérhető közvetlen és közvetett részesedés felső határának 15%-ban való megállapítását, a taglétszámhoz viszonyított jogi személyek 1/3 arányának érvényesítését;
- a tagsági jogviszony megszűnése után a tagot csak a részjegyének névértéke és annak esedékes hozama illesse meg. A járandóság kifizetése pedig ne veszélyeztesse a szövetkezet kiegyensúlyozott gazdálkodását, e célból megfelelő idő kikötése szükséges;
- a befektető tagok a taglétszám 10%-át, vagyoni részesedésük (befektetői részjegyük) névértéke a részjegy tőke 30%-át ne léphesse túl. Ma több okból nem a korlátozáson van a fő hangsúly, a szövetkezetek közismerten tőkeszegények, a spekuláció kivédésére törvényi és alapszabályi garanciák kellenek;
- a jogi személyek a tagság létszámának maximálisan 20%-os arányát képviselhesék;
- a vagyoni hozzájárulás arányában történő pótbefizetés kezdeményezése a könyvvizsgáló által történő ellenőrzés, s az ok ellenjegyzése után kerüljön a közgyűlés elé;
- a szövetkezet gazdasági társasággá történő átalakulásakor egyedül a részjegy tőke legyen átvihető, a szövetkezeti vagyont átmenetileg a létrehozandó intézményvédelmi alapba, ezt követően szövetkezeti

kezelésbe, a csődeljárás után maradt vagyon az országos szövetkezeti alapba kerüljön;

- a szövetkezeti hitelintézetben az alapításhoz kötött 200 fős minimális létszám, illetve 250 millió forint jegyzett tőke követelménye, az átalakulás feltételéül megszabott 2 milliárd forint tőke követelménye maradjon érvényben. A 15%-os arányú személyenkénti vagyoni részesedés aránya kerüljön felülvizsgálatra. Ki kell védeni azt, hogy esetenként egy szűk kör (menedzsment, család, más befektetők) kezében összpontosuljon a közös vagyon döntő része, az irányítás. A részjegyen felül felhalmozott vagyon ne kerüljön nevesítésre, illetve bevonásra az átalakulást követő gt.-be.

*

A tudomány keretei között is folytatni kell a szövetkezés, a szövetkezetek újjászerveződésének, a szövetkezetek és az állami szervek együttműködésének támogatását. A további szakértői közreműködésre feltétlenül szükség mutatkozik, ennek kiemelt része a tájékoztatás, a kezdeményezés és a partneri kapcsolatok építése.

A Magyar Jogászegylet Agrár- és Szövetkezeti Jogi, valamint Kereskedelmi Jogi Szakosztálya, a Szövetkezeti Kutató Intézet és az MTA Társadalomkutató Központ Jogtudományi Intézete részvételével (a legrövidebb időn belül) szakértői fórum összehívása indokolt, a javaslatokat el kell juttatni a jogalkotásban illetékes szerveknek.

3.

Tájékoztató a szociális szövetkezetek alapítását, működését szabályozó 2006. évi X. törvény módosításáról, a változtatások nyomán kialakuló új helyzetről a 2012. évi XXXVII. tv. szerint

Ez a tv. „megváltoztatta a szövetkezetekről szóló 2006. évi X. törvény, az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény és a közfoglalkoztatásról és a közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó, valamint egyéb törvények módosításáról szóló 2011. évi CVI. törvény módosítását.

A szövetkezetekről szóló 2006. évi X. sz. tv. módosításának eredményeként lehetővé válik, hogy a szociális szövetkezeteken belül (az iskola-szövetkezetek mellett) foglalkoztatási szövetkezet létesüljön. Ennek felté-

tele, hogy 500 természetes személy és legalább egy országos nemzetiségi önkormányzat tagja legyen. Ezen kívül a helyi önkormányzat is szövetségi tag lehet. A szociális szervezetnek – az önkormányzatok kivételével – nem lehet befektető tagja. A foglalkoztatási szervezetek hátrányos helyzetű tagjaik számára a munkafeltételek megteremtését, elsősorban munkaerő kölcsönzés, valamint munkaerő közvetítést végeznek. Közfoglalkoztatottak is alakíthatnak szociális szervezetet. A közfoglalkoztatás fő terepe a mezőgazdaság, ezért elsősorban itt kell fokozni a szociális szervezetek gyarapodását.

Az érdekeltek részéről támogatták azt, hogy a szociális szervezet bejegyzése illetékmentes legyen. A szóban forgó törvény előkészítéskor számos ellenvélemény is megfogalmazásra került: 1. az 500 természetes személy és legalább egy országos nemzetiségi önkormányzat tag szerint megadott foglalkoztatási szervezet meghatározást irreálisnak tartják; 2. ne legyen a szociális szervezetektől eltérő létszám meghatározva a foglalkoztatási szervezet számára; 3. az egy országos nemzetiségi önkormányzati tag szűkítése helyett lehessen bármely önkormányzat (helyi, nemzetiségi, országos is) tagja a foglalkoztatási szervezetnek; 4. szociális szervezet esetében a jogalkotó tartsa fenn azt, hogy csak természetes személy lehessen tagja. Az észrevételektől, javaslatoktól a jogalkotó eltekintett.

*

A rendelkezésre álló eszközök segítségével, valamint a kínálkozó lehetőségek keretei között fokozott figyelmet kell fordítani arra, hogy a szociális szervezetek a jövőben is megtarthassák szövetségi jellegüket a szövetségi értékek és elvek szerint működhessenek. Különös tekintettel a foglalkoztatás, s az egyéb közhasznú tevékenységükre hatókörük szélesedjen, számbeli gyarapodásuk a társadalmi, gazdasági szükségletekkel összhangban bővüljön. A szövetségi törvénykezés hátralévő időszakában a fentek érvényesítésére minden rendelkezésre álló jogi eszközökkel törekedni kell.”²

Forrás: A Kuratórium üléséről
készült jegyzőkönyv

2 Ez a részlet Német László: „A szociális szervezetek jellemzői és tényszerű adatai” c. írásának a folyóirat e számában közölt szerkesztett változata.

Tájékoztató a Szövetkezeti Kutatási Alapítvány 2011. évi közhasznú tevékenységéről

A Szövetkezeti Kutatási Alapítvány (továbbiakban: Alapítvány) közhasznú tevékenységének alapjául szolgáló vagyoni helyzete, a közhasznú tevékenységhez kapcsolódó kiadás és bevétel, az egyszerűsített gazdasági mérlege és eredmény-kimutatása szerint 2011. december 31.-i fordulónappal az alábbiak szerint alakult:

Mérleg	e. Ft
Ingtalan nettó értéke	26.962
Értékpapír és bankszámla egyenlege	69.404
Eszközök összesen	96.366
Induló tőke	9.900
Tőkeváltozás	89.610
Tárgyévi eredmény	-3.144
Források összesen	96.366
Eredmény-kimutatás	e. Ft
Bevételek	4.773
Kiadások	7.917
Tárgyévi eredmény	-3.144
Elszámolt kamatbevétel 2011-ben	4.766

Az Alapítvány vagyonának teljes hozadékát, a közhasznú tevékenységének szélesedése és fokozódása következtében törzsvagyonának szükséges részét is egyedüli alaptevékenysége költségeinek fedezésére fordítja. 1990-től (létrejöttétől) mind a mai napig, többek között a beszámolási évre vonatkozóan is ez a helyzet, s ez a gyakorlat érvényesül. Alaptevékenysége: könyvtár és dokumentációs szolgáltatásban, folyóirat és könyvkiadásban szaktanácsadásban, tájékoztatásban, oktatásban testesül meg. Az év során is folyamatos volt a könyvek kölcsönzése, a dokumentációk cseréje. Lehetőséget nyújtottunk konzultációkra, tematikus csomagokat adtunk, tématerveket, koncepciókat, javaslatokat véleményeztünk. Az effajta köz-

hasznú munkálkodás alapvető feladataink közé tartozott, a jelzett szolgáltatásokra a hazai viszonyok között csak az Intézet képes.

Az általa fenntartott Honlap is ezeket a célokat szolgálta. A beszámolási időszakban ismertettük a szövetkezeti kutatások témaköreit, az elmúlt 30 évben történt publikációk, a szövetkezeti tudástár (könyvek) jegyzékét, valamint a szövetkezeti szabályozás 136 éves történetét. Megjelentettük a közlésre küldött számos tudományos értékű, s egyéb időszerű közleményeket. Minden szolgáltatás térítésmentes. E tekintetben a hazai viszonyok között a szövetkezésben egyedül álló szerepkört tölt be, hasonló feladat végzésére egyetlen magyar szervezet sem vállalkozik. A 7622 szövetkezeti szervezet és a hozzájuk kapcsolódó 1,8 millió fő körében szellemi központnak számít. Tudományos és tájékoztató folyóiratát (a „Szövetkezés”-t) valamennyi országos és megyei könyvtárnak, az érdekelt intézményeknek, egyetemnek, főiskoláknak, stb.) szövetkezeteknek és szövetkezeti szervezeteknek megküldtük:

1. A beszámolási időszak kezdetén fejeztük be a „Szövetkezés” c. folyóiratunk jubileumi (30. évi) lapszámának (172 old) tartalmi, szerkesztési, nyomdai és terjesztői munkálatait. A három évtized alatt megjelent kiadványok áttekintése, lényegük monografikus megjelenítése kivételes feladatnak bizonyult. A kiadványban közölt tartalommal, a legjobb hagyományok felelevenítésével, a korabeli hibák, tévutak bemutatásával (a tudomány eszköztárán belül) tükröt tartottunk a gyakorlat elé, az új viszonyok közötti önszerveződés bátorítására, a szövetkezésben érdekelt felek egymás iránti közeledésének felismerésére a magunk eszközeivel, lehetőségeink keretei között megtettük az alapozó (kezdő) lépést.

A vállalkozás irányultságát egyértelműen fejezte ki a benne közölt írások vezércíme: „A hazai szövetkezetek rögzös útja máig, hogyan tovább holnap? Azt tapasztaltuk, hogy amit egy gyakorlat orientált tudományos okfejtés (vizionálás) elérhet, az megtörtént. A hazai és a külföldi visszajelzések (Honlap) honorálták a befektetett munkát. A kiadványt térítésmentesen tevékenykedő szerzők írják, szerkesztik. A technikai költségekre több, mint 500 ezer Ft-ot fordítottunk.

2. A 30 éves jubileumi lapszám megjelenését követően mind inkább megerősödött a helyi, az ágazati, a szövetkezeti rendszer, a velük kapcsolatos állami szerepvállalás, a partnerség összehangolódásának tudományos eszközökkel történő támogatása, új jogi szabályozás igénye merült fel. Az év hátralévő részében „Kihívások és válaszok a hazai szövetkezeti rend-

szerben”(Kutatási háttéranyag a szövetkezeti jogalkotáshoz) (88 old.) keretében olyan kiadvány került kidolgozásra, amelyből a szövetkezeti közösségek, a felelős állami szervek szükségleteik szerint emelhetnek ki cselekvési változatokat. A tanulmányban gondolati egység és rendszer-szemlélet érvényesül. A kiadvány 850 példányban került közzétételre, a nonprofit feltételek között készült anyag 600 ezer Ft technikai jellegű ráfordítást igényelt

3. Az év során a szövetkezeti törvénykezés előkészítésének különböző fázisaiba vettünk részt. A közreműködésünk főbb „mozzanatai” az alábbiak voltak:

a) a Ptk. szövetkezetekkel kapcsolatos valamennyi szakaszába, véleményezésébe bekapcsolódtunk, konzultációk, viták, írásos vélekedések formájában képviseltük a valódi szövetkezeti érdekeket, a kívánatos szabályozás megszületését;

b) az új magyar szövetkezeti rendszer c. (törvénykezést alapozó) tanulmány elkészítésében több, mint 30 oldal rendszerfejlesztési résztanulmány megírásával kapcsolódtunk be;

c) a kiadás előtt álló új Ptk és a tervezet új szövetkezeti törvény formálása érdekében a KIM felé eljuttattuk javaslatunkat (8 old) a törvénykönyv szövetkezetekről szóló negyedik részéhez. Kezdeményezéseink elsősorban a szabályozás azon elemeire irányultak, amelyek a stabilitást, a vagyoni védelmét és együttlétét, a tagi érdekeket, a fejlődő és a vonzó képesség fokozását, stb. Szolgálják.

d) az általunk készített (fentebb már említett) tanulmány általános alapvetéseiben és konkrét javaslatok megtételével kezdettől fogva, mindmáig a szövetkezeti jogalkotás tekintetében is forrásanyagnak számít.

4. A szövetkezeti jogalkotásban való aktív részvételünk, alapvető szolgáltatási feladataink ellátása (könyvtár, konzultációk, szakértői munka, intézmény-, illetve kapcsolat fenntartása és tovább építése mellett az év hátralévő időszakában a „Szövetkezés” c. folyóiratunk 2012. évi lapszámának előkészítése, szerkesztése képezte fő feladatunkat. Közlésre 15 szerzőtől több, mint 200 oldal terjedelmű szakcikk érkezett be hozzánk. A kiadásra és terjesztésre ez évben kerül sor.

*

A Kuratórium és a Felügyelő Bizottság együttes ülése keretében megtárgyalta az Alapítvány 2011 évi működéséről, gazdálkodásáról, illetve a

feladataival, költségvetésével kapcsolatos előterjesztéseket. A testület megállapította, hogy a tudomány keretei között a szövetség, a szervezetek újjászerveződésének, a szervezetek és az állami szervek együttműködésének támogatása az Alapítvány kiemelt feladata volt az év során. A szakértői közreműködés feltétlenül szükségesnek mutatkozott, ennek része volt széleskörű tájékoztatás, a kezdeményezés és a szövetségben érintett és érdekelt legkülönbözőbb szervezetek és szervek partneri kapcsolatainak javításához való tudományos eszközökkel történő hozzájárulás.

A rendelkezésére álló tudományos eszközök, a szakértői munka segítségével és a kínáló lehetőségek keretei között az év során az Alapítvány közreműködött abban, hogy a szervezetek megtarthassák szövetségi jellegüket, a szövetségi értékek és elvek szerint működhessenek, kereteik között a foglalkoztatás, s az egyéb közhasznú tevékenységük szélesedjen, számbeli gyarapodásuk a társadalmi, gazdasági szükségletekkel összhangban bővüljön.

Az Alapítvány 2011. évi közhasznú tevékenységéről szóló előterjesztést a Kuratórium megtárgyalta, azzal egyetértett, felkérte az Alapítvány törvényes képviselőjét annak közzétételére.

Budapest, 2012. május 29.

Szövetségi Kutatási Alapítvány
Kuratóriuma

Szövetkezeti Kutatási Alapítvány
Kuratóriuma
Szövetkezeti Kutató Intézet
Budapest

LEVÉL EGY ERDÉLYI SZÖVETKEZETNEK¹

Mezőfényi Fogyasztási Szövetkezet
Közgyűlésének
M e z ő f é n y

Tisztelt Közgyűlés!

Közgyűlésük mai napon történő megtartásának híre túl lépett szép hangzású településük határán, Magyarországra, Budapestre is eljutott. Helyeseljük azt az utat, amelyet választottak. Az eddig elért eredmények további gyarapításában, a létező gondok és nehézségek leküzdésében a jövőben is segíthet az összefogás, az egymás támogatása, az önszegély, a szolidaritás. Az ilyen gyakorlat akkor hoz többletet, ha a közös ügyet minden szövetkezeti tag magáénak érzi, abban saját boldogulását látja. Helyi tapasztalataikra támaszkodva, a társadalom támogatását is feltételezve, keressék a szövetségeseket, együttműködésre törekedjenek, hasznosítsák a szövetségben rejlő lehetőségeket. Tudjuk azt is, hogy nem kis nehézségekkel találják szemben magukat. A közismerten sok akadály ellenére haladjanak a maguk választotta úton tovább.

Ösztönözhet mindnyájunkat a régmúlt. Erdély az ős szövetkezők hazája volt, a magyar szövetkezés jórészt ebben a földben gyökeredzik.

¹ Ezt az üzenetet folyóiratunk 2011. évi külön kiadásának Mellékletében (83. old.) már közöltük. Most a válasz értelmezése (a teljesség) okán ismételjük meg. Ld. a következő szerint.

Mostani számvetésük azért fontos hír, mert a szövetkezés nagy fáján egy rügy hajtássá válásának lehetünk tanúi, példájuk sokak számára nyújthat reményt és jövőt.

Felelősségteljes munkájukhoz, terveik megvalósításához sok sikert kívánunk.

Budapest, 2012. március 14.

Szövetkezeti barátsággal és tisztelettel:

Bartus Pál s. k
az Alapítvány Elnöke

Dr. Fekete József s. k
az Intézet Igazgatója

VÁLASZÜZENET

Feladó: Consumcoop Foieni
Mezőfény 2012. március 20.

Tisztelt Bartus Úr!

Tisztelt Dr. Fekete József Úr!

„Sikeresen zajlott le tegnapi közgyűlésünk. A szövetkezeti tagok, alkalmazottak, a község polgármestere és helyettese, a szövetkezetek megyei szövetsége részéről. az elnökhelyettes és főkönyvelő voltak jelen.

A vezető tanács és felügyelő bizottság beszámolóját követően, 2011 profit felosztását, 2012 üzleti tervét, a kollektív munkaszerződés feltételeit tárgyaltuk, illetve fogadtuk el. A hozzászólások után következett az Önök üzenetének felolvasása. Nem tudom mi volt erősebb, a meglepetés, a szatmári román feletteseink csodálkozása, a jelenlévők fölcsillanó szeme a magyar szövetkezeti üzenet hallatán, a polgármester és jómagam meghatottsága. Mindenre választ ad a taps, ami a felolvasást követte.

Aztán a szatmáriak kérésére elmondtam mind azt amit Önökről és a szövetkezetről tudok. Az elnökhelyettes kért egy román nyelvű fordítást, hogy átadja az elnöknek.

Egyetlen mondattal így fejezhetném ki az Önök üzenete révén kialakult hangulatot: 2012. március 19-én a mezőfényi szövetkezet közgyűlésén jó volt szövetkezetesnek és magyarnak lenni. Finom ebéd és finom bor következett, az Önök egészségére is koccintottunk. Önnek pedig névnapja alkalmából közösségünk egészséget, további sikereket és minden jót kíván.”

Tisztelettel és köszönettel:

Asztalos Valéria s. k.
a Mezőfényi Fogyasztási Szövetkezet
elnöke